

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

INFORMACJA BIEŻĄCA

Nr 2(28)

31.07.2003 r.

SPIS TREŚCI

I. Z ZAGRANICY

1. Obrady konferencji Międzynarodowej Rady Archiwów, archiwów Państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz DELOS CEE
2. Spotkania i konferencje organizowane przez Międzynarodową Radę Archiwów
3. Konferencje i spotkania organizowane przez instytucje europejskie
4. Spotkania w ramach bezpośredniej współpracy archiwalnej
5. Konferencja Konsorcjum Cultivate CEE
6. Międzynarodowa konferencja w Truskawcu
7. Stanowisko Międzynarodowej Rady Archiwów wobec sytuacji w Iraku

II. Z KRAJU

1. Utworzenie Sekcji Przechowalnictwa Dokumentacji Osobowo-Płacowej
2. Jubileusz 50-lecia Archiwum Państwowego w Białymstoku
3. Seminarium na temat EAD
- 4.** Seminarium poświęcone zasadom opracowania afiszy i druków efemerycznych
5. VI Ogólnopolski Zjazd Studentów Archiwistyki

6. Międzynarodowe warsztaty DELOS CEE
7. Podpisanie umowy pomiędzy Zarządem Okręgu Warszawa Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej a Archiwum Akt Nowych
8. Wystawy: „Siedlce 1448 – 2000” i „W szlacheckim zaścianku”.
9. Promocja wydawnictwa *Metryka Ruska (Wołyńska)*
10. Prezentacja wyników działalności polskiego wywiadu w czasie II wojny światowej
11. Dar rodziny von Bethmann-Hollweg
12. Doroczna Sesja Katyńska
13. Realizacja umowy z Bundesarchiv w sprawie byłych robotników przymusowych
14. Promocja Wydawnictwa *Wołyń–Galicja Wschodnia 1943-1944. Przewodnik po polskich i ukraińskich źródłach archiwalnych*

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. Konferencje, sesje, zebrania naukowe
2. Szkolenia
3. Współpraca z lokalnymi władzami i instytucjami naukowo-kulturalnymi
4. Nabytki, darowizny
5. Popularyzacja
6. Nowości wydawnicze
7. Wizyty

IV. SPRAWY KADROWE

1. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
2. Archiwa Państwowe

I. Z ZAGRANICY

1. OBRADY KONFERENCJI MIĘDZYNARODOWEJ RADY ARCHIWÓW, ARCHIWÓW PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWEJ I WSCHODNIEJ ORAZ DELOS CEE

Podczas ubiegłorocznego posiedzenia Komitetu ds. Prawnych Międzynarodowej Rady Archiwów zapadła decyzja, że kolejny kongres MRA (Wiedeń 2004) zostanie poprzedzony tzw. pre-kongresem połączonym z konferencją archiwalną „Colloquia Jerzy Skowronek Dedicata”. Na spotkanie pod hasłem „Archiwa w społeczeństwie”, poświęcone ocenie przygotowania komitetów merytorycznych MRA do udziału w Kongresie oraz problemom przystosowania archiwów państw Europy Środkowej i Wschodniej do funkcjonowania w ramach Unii Europejskiej, które odbyło się w dniach 22–24 maja w Elblągu, przybyło 80. gości z 36. krajów, na czele z najwyższymi przedstawicielami Międzynarodowej Rady Archiwów i ekspertami ds. archiwalnych. W pierwszym dniu konferencji uczestnicy wzięli udział w sesji plenarnej, a następnie mieli możliwość przysłuchiwania się spotkaniom 3. obradujących niezależnie od siebie komitetów Międzynarodowej Rady Archiwów, tj.: Komitetu ds. Bieżącej Dokumentacji w Środowisku Cyfrowym, Komitetu ds. Oceny Dokumentacji oraz Komitetu ds. Prawnych. Następnego dnia kontynuowano posiedzenia komitetów oraz zaprezentowano 11 wystąpień w ramach IX Konferencji Archiwów Państw Europy Środkowej i Wschodniej z cyklu „Colloquia Jerzy Skowronek Dedicata”, które związane były głównie z dostępem do informacji i dokumentów, aspektami prawnymi działalności archiwów i dostosowania prawa w poszczególnych krajach do standardów europejskich oraz zarządzania zbiorami archiwalnymi. Jedną z części konferencji poświęconą była programowi Delos CEE (Sieć Doskonałości Bibliotek Cyfrowych), realizowanemu w ramach V. Programu Ramowego Komisji Europejskiej. W dniu 24 maja podsumowano wyniki spotkania oraz uroczystie zamknięto konferencję. Niebawem ukaze się publikacja zawierająca materiały konferencyjne.

Wydział Współpracy z Zagranicą

2. SPOTKANIA I KONFERENCJE ORGANIZOWANE PRZEZ MIĘDZYNARODOWĄ RADĘ ARCHIWÓW

- W dniu 30 kwietnia odbyło się w Paryżu posiedzenie Komitetu EURBICA, w którym wzięła udział doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Pani Dyrektor jest wiceprzewodniczącą Europejskiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów.
- Anna Michaś, kierownik Pracowni Konserwacji w AP w Krakowie i członek Komitetu ds. Konserwacji Archiwaliów w Klimacie Umiarkowanym Międzynarodowej Rady Archiwów, wzięła udział w międzynarodowym sympozjum poświęconym standardom w konserwacji, które odbyło się w Lublanie w dniach 2–8 czerwca 2003 r.
- Doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, uczestniczyła w posiedzeniu Komitetu Wykonawczego Międzynarodowej Rady Archiwów w St. Petersburgu w dniach 9–12 czerwca 2003 r. W czasie spotkania Komitet przeanalizował raporty oddziałów i sekcji Międzynarodowej Rady Archiwów. Omówiono również nowy projekt konstytucji Rady, współpracę z innymi organizacjami, a także zagadnienia finansowe.
- W dniach 15–17 kwietnia 2003 r. dr Aleksandra Czapelska, pracownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP, uczestniczyła w posiedzeniu Komitetu ds. Kształcenia Zawodowego Międzynarodowej Rady Archiwów.

Wydział Współpracy z Zagranicą

3. KONFERENCJE I SPOTKANIA ORGANIZOWANE PRZEZ INSTYTUCJE EUROPEJSKIE

- W dniach 17–18 marca 2003 r. Kazimierz Schmidt, doradca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, uczestniczył w spotkaniu ekspertów regionu państw Europy Środkowo-Wschodniej poświęconemu projektowi opracowania przez UNESCO *Karty o zachowaniu dziedzictwa cyfrowego*. Spotkanie odbywało się w Budapeszcie.
- W dniach 2–4 kwietnia 2003 r. dr Hubert Wajs, dyrektor Archiwum Głównego Akt Dawnych, wziął udział w międzynarodowej konferencji poświęconej przechowywaniu dokumentów cyfrowych, zorganizowanej przez Public Record Office w Kew (Wielka Brytania).

- W dniach 26–27 maja 2003 r., na zaproszenie Dyrekcji Archiwów Francji, doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, wzięła udział w konferencji „Budynki archiwów budynkami przyszłości” w Annency, gdzie wygłosiła referat nt. zabezpieczania archiwaliów na wypadek powodzi.
- W dniach 4–8 czerwca 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, uczestniczyła w spotkaniu szefów archiwów państw Unii Europejskiej i państw kandydujących. W czasie spotkania, które odbyło się w Atenach, poruszano m.in. zagadnienia zapewnienia dostępu do archiwów publicznych, zabezpieczenia archiwów na wypadek katastrof oraz opracowania projektu kolejnej publikacji *Black Book*.
- W dniach 7–11 maja 2003 r. Anna Michaś, kierownik Pracowni Konserwacji w AP w Krakowie, wzięła udział w seminarium zorganizowanym w ramach programu SEPIA (Safeguarding European Photographic Images for Access) poświęconemu procesowi digitalizacji materiałów fotograficznych oraz funkcjonowania obrazu cyfrowego. Seminarium odbywało się w Londynie
- W dniach 27–28 maja 2003 r. dr Jerzy Grzelak z AP w Szczecinie uczestniczył w warsztatach „Archiwa i ich użytkownicy — archiwa jako nowocześni usługodawcy” zorganizowanych przez Szkołę Archiwalną w Marburgu.

Wydział Współpracy z Zagranicą

4. SPOTKANIA W RAMACH BEZPOŚREDNIEJ WSPÓŁPRACY ARCHIWALNEJ

- W dniach 6–8 lutego 2003 r. z wizytą w Kijowie, na zaproszenie prof. Hennadija Boriaka, Przewodniczącego Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy, przebywał dr hab. Władysław Stępnik, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. Celem wizyty było: omówienie realizacji umowy o współpracy archiwów polskich i ukraińskich, zgłoszenie nowych propozycji współpracy związanych z aktualnymi rocznicami oraz rozliczenie udziału archiwów ukraińskich w programie „Reconstitution of the Memory of Poland” (w imieniu Rady Europy). Do Polski przywieziono także polską część nakładu *Metryki (Ruskiej) Wołyńskiej*.
- W dniach 5–15 marca 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, i dr Andrzej Biernat, dyrektor generalny NDAP, przebywali w Australii na zaproszenie ośrodków polonijnych. Celem wizyty, planowanej od kilku lat, ale wielokrotnie przekładanej, było zapoznanie się z zasobami archiwalnymi i faktycznymi

potrzebami ośrodków polonijnych w Australii w zakresie porządkowania zbiorów i wprowadzania ich do systemów informacyjnych. Przedstawiciele NDAP odwiedzili ośrodki polonijne w: Sydney, Camberze, Brisbane i Melbourne. Przeprowadzili również rozmowy ze Stevem Stuckey'em, pełniącym obowiązki Naczelnego Dyrektora Archiwów Australii, oraz panią Jan Fullertorn, dyrektorem naczelnym Biblioteki Narodowej Australii.

- W dniach 26–30 kwietnia 2003 r. doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, uczestniczyła w promocji publikacji zawierającej źródła do historii Polski w archiwach francuskich. Podczas tej uroczystości doc. dr hab. Daria Nałęcz została odznaczona przez ministra kultury Francji „Orderem Kawalera Sztuki i Nauk Humanistycznych”.
- W dniach 5–6 maja 2003 r. dr Henryk Kurowski, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, przebywał w Kamieńcu Podolskim. Wizyta ta była następstwem pożaru lokalnego archiwum, a jej celem była ocena powstałych zniszczeń oraz propozycja pomocy przedłożona naszym ukraińskim partnerom.
- W dniach 30 V– 8 VI 2003 r. Jolanta Leśniewska, kierownik oddziału w Kutnie AP w Płocku, poszukiwała w Archiwum Miejskim w Darmstadt materiałów z procesu śledczego, prowadzonego w 1974 r. przez Sąd Krajowy w Gießen, dotyczących zbrodni popełnionych przez byłych członków służb bezpieczeństwa III Rzeszy w latach 1940–1944 na mieszkańcach Płocka i okolic.
- W dniach 30 VI–2 VII 2003 r. na zaproszenie Przewodniczącego Państwowego Komitetu Ukrainy z wizytą na Ukrainie przebywali: doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dr hab. Władysław Stepniak, zastępca Naczelnego Dyrektora, dr Andrzej Biernat, dyrektor generalny NDAP oraz dr Jacek Krochmal, kierownik Zakładu Naukowego Archiwistyki NDAP. Przewodniczący Państwowego Komitetu Ukrainy i Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych podpisali protokół o wzajemnym przekazaniu dóbr kultury, w którym zadeklarowali gotowość wymiany dokumentów archiwalnych uznanych za przemieszczone dobra kultury. Stwierdzono również potrzebę opracowania projektu nadania statusu wspólnego archiwalnego dziedzictwa tym zbiorom archiwalnym, które nie mogą stać się przedmiotem restytucji (konceptcja zaproponowana przez UNESCO). Omówiono także projekt drugiego tomu przewodnika *Wołyń-Galicja Wschodnia 1943-1944. Przewodnik po źródłach archiwalnych* oraz jego wersji elektronicznej. Ustalono, że wersja elektroniczna przewodnika zostanie zamieszczona na stronie NDAP (www.archiwa.gov.pl) i na stronie Archiwów Ukrainy

(www.archives.gov.ua). Uzgodniono również, że na stronie internetowej www.scarh.kiev.ua zostanie umieszczona wystawa dokumentów stanowiących ilustrację do wymienionej publikacji. Omówiono także: kwestię przygotowania publikacji źródeł do stosunków ukraińsko-polskich w latach 1939–1948, projekt *Ukraińka w Polsce. Krótki przewodnik*, zasady i terminy zakończenia projektu wydania *Metryki Ruskiej (Wołyńskiej)* oraz przygotowanie przewodnika i bazy danych *Archiwum Radziwiłłów*.

Wydział Współpracy z Zagranicą

5. KONFERENCJA KONSORCJUM CULTIVATE CEE

W dniu 2 marca 2003 r. w siedzibie Biblioteki Głównej Bułgarskiej Akademii Nauk odbyła się konferencja konsorcjum Cultivate-CEE. Z uwagi na upływający termin zakończenia programu, zebranie to było zarazem ostatnim spotkaniem roboczym grupy służącym ocenie prawie dwuletniej działalności grupy Cultivate-CEE.

W zebraniu wzięli udział: David Fuegi, koordynujący projekt z ramienia instytucji MDR Partners, przedstawiciele British Council w Warszawie, odpowiedzialni za stronę administracyjną programu, oraz przedstawiciele instytucji zaangażowanych w jego realizację. Naczelną Dyrekcję Archiwów Państwowych reprezentowali dr hab. Władysław Stępniaak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, oraz Dariusz Ganczar, pracownik Wydziału Współpracy z Zagranicą.

Uczestnicy konferencji dokonali prezentacji działalności związanej z programem oraz omówili inicjatywy swoich instytucji w zakresie ochrony dziedzictwa kultury. Oddzielnym punktem programu delegacji polskiej było spotkanie z Atanasem Atanasowem, Przewodniczącym Zarządu Głównego Archiwów przy Radzie Ministrów Bułgarii.

Wydział Współpracy z Zagranicą

6. MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA W TRUSKAWCU

W dniach 17–18 IV 2003 r. w Truskawcu i Drohobyczu na Ukrainie odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. „Archiwa i krajoznawstwo: drogi integracji”. Została ona zorganizowana przez Państwowy Komitet Archiwów Ukrainy, Lwowski Uniwersytet Państwowy im. Iwana Franki i Drohobycki Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Iwana Franki. W konferencji wzięli udział pracownicy naukowcy wyższych uczelni i instytutów naukowych, archiwiści oraz pracownicy dyrekcji archiwów z Białorusi, Polski, Rosji, Ukrainy i Węgier.

Podczas posiedzenia plenarnego omówiono znaczenie krajoznawstwa i regionalistyki w działalności ukraińskich placówek naukowo-badawczych, a także w działalności archiwów, muzeów i bibliotek. Wyjaśniono też sam termin „krajoznawstwo”, jest on bowiem pojmowany bardzo szeroko, jako dziedzina nauki, podejmująca badania na temat dziejów regionów, ze szczególnym uwzględnieniem historii miast i wsi oraz wybitnych osób działających na ich terenie. Krajoznawstwo jest też pojęciem obejmującym wszelkie przejawy amatorskiego uprawiania historii lokalnej. Nacisk kładziony przez ukraińskie instytucje naukowo-badawcze na regionalistykę ma w efekcie doprowadzić do opracowania od nowa dziejów miast i wsi Ukrainy (z akcentem na podkreślanie „ukraińskości” wszelkich przejawów życia), przy założeniu, że każda, nawet najmniejsza miejscowość, powinna mieć własną publikowaną monografię historyczną.

Podczas posiedzenia plenarnego referaty wygłosili także goście zagraniczni. Archiwa polskie reprezentował dr Jacek Krochmal (NDAP), który wygłosił referat pt. „Regionalistyka w działalności polskich archiwów państwowych”. Prof. Eugeniusz Starostin (Rosja) mówił na temat problemów archiwalnej restytucji w kontekście postanowień traktatu ryskiego. W bardzo ogólnym wystąpieniu autor zwrócił uwagę na niezgodności postanowień traktatu z archiwalną zasadą pertynencji terytorialnej, która powinna być generalną zasadą określającą przynależność państwową archiwaliów. Referat Laszlo Sogy (dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Budapeszcie) poświęcony był archiwalnym bazom danych oraz publikacjom źródeł na płytach CD. Przystępując do opracowania własnych baz danych, pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Budapeszcie wzorowali się na doświadczeniach szwedzkich i polskich. Bazy danych stosowane w archiwach polskich i znajdujące się w Internecie są przez nich bardzo dobrze oceniane. Dlatego też referent określił archiwa polskie mianem lidera w regionie Europy Środkowej w dziedzinie stosowania archiwalnych baz danych. Omawiając własne doświadczenia, autor wystąpienia poinformował, że w Bibliotece opracowywane są tematyczne bazy danych, np. do dziejów średniowiecza oraz bazy genealogiczne. Digitalizowane i udostępniane drogą elektroniczną są źródła archiwalne do wybranych tematów. Referenci z Białorusi w swoich wystąpieniach podnosili zagadnienia z zakresu krajoznawstwa i regionalistyki, rozumianej i uprawianej w sposób bardzo zbliżony do tego, w jaki sposób zagadnienie to jest traktowane przez badaczy ukraińskich.

Po zakończeniu posiedzenia plenarnego obrady toczyły się w 5. sekcjach problemowych: 1) Historia i historiografia krajoznawstwa, 2) Baza źródłowa badań krajoznawczych — zespoły archiwalne, 3) Bibliografia krajoznawstwa, informacyjne

regionalne bazy danych, 4) Historia miast i wsi, 5) Ekologia, medycyna, krajoznawstwo; personalia. Łącznie podczas konferencji wygłoszonych zostało 141 referatów. Wśród referentów dominowali badacze ukraińscy, tj. pracownicy Ukraińskiej Akademii Nauk, Ukraińskiego Naukowo-Badawczego Instytutu Archiwistyki i Dokumentoznawstwa przy Państwowym Komitecie Archiwów Ukrainy w Kijowie, pracownicy uniwersytetów i szkół wyższych z 22. miast Ukrainy, archiwiści z 14. archiwów obwodowych i miejskich, a także kilku muzeów. Wystąpienia koncentrowały się na sprawach regionalnych oraz charakterystyce źródeł archiwalnych do dziejów lokalnych. Jedynymi polskimi akcentami były referaty doc. Witalija Telwaka (Uniwersytet Drohobycki) pt. „Archiwum PAN w Warszawie jako źródło do opisanego polskiego życia naukowego na Drohobycczyźnie” oraz Wiktorii Jadoszczuk (Uniwersytet Wołyński w Łucku) pt. „Rozwój turystyki krajoznawczej w Euroregionie Bug”.

Część referatów, wygłoszonych na konferencji, została już opublikowana w czasopiśmie „Studijski z archiwnoji sprawy ta dokumentoznawstwa” (T. 9: 2003), pozostałe zaś zostaną zamieszczone w jego kolejnym numerze.

J. Krochmal (Zakład Naukowy Archiwistyki)

7. STANOWISKO MIĘDZYNARODOWEJ RADY ARCHIWÓW

WOBEC SYTUACJI W IRAKU

W związku z dramatyczną sytuacją, w jakiej w wyniku wojny znalazły się irackie instytucje zajmujące się przechowywaniem dóbr kultury, stanowisko w tej sprawie zajęła Międzynarodowa Rada Archiwów (ICA). W oświadczeniu Call to Protect Records and Archives in Iraq, ICA wzywa Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię oraz państwa wchodzące w skład Koalicji, aby podjęły wszelkie starania mające na celu zabezpieczenie dokumentacji administracji państwowej Iraku oraz materiałów archiwalnych.

Międzynarodowa Rada Archiwów deklaruje gotowość przeszkolenia archiwistów irackich w zakresie konserwacji archiwaliów i odbudowy infrastruktury archiwalnej. Apeluje do archiwów, bibliotek i muzeów, a także do handlarzy dzieł sztuki i kolekcjonerów o zgłaszanie informacji o ofertach sprzedaży wszelkich obiektów muzealnych i dokumentów, na których ciąży podejrzenie, iż zostały zagrabione w Iraku.

D. Ganczar (Wydział Współpracy z Zagranicą)

II. Z KRAJU

1. UTWORZENIE SEKCJI PRZECHOWALNICTWA DOKUMENTACJI OSOBOWO-PŁACOWEJ

Sekcja Przechowalnictwa została utworzona w związku z koniecznością realizacji nowych zadań, jakie nałożyła na Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i archiwa państwowe znowelizowana ustawa o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Nowe zadania to:

- wydawanie przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych opinii w sprawie wniosków przedsiębiorców o wydanie przez wojewodów zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w dziedzinie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej,
- prowadzenie przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych ewidencji zezwoleń wydanych przez wojewodów,
- przejmowanie przez archiwa państwowe, wskazane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, na podstawie orzeczeń sądów rejestrowych, dokumentacji o czasowym okresie przechowywania, w tym akt osobowych i płacowych od przechowawców,
- przejmowanie przez utworzone w tym celu archiwum państwowe, na podstawie orzeczeń sądów rejestrowych, dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców.

Ponadto archiwa państwowe mogą prowadzić działalność usługową (odpłatną) w zakresie: przechowywania, wyszukiwania, sporządzania odpisów i kopii dokumentacji o czasowym okresie przechowywania, w tym dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców.

Do pracy w Sekcji Przechowalnictwa zatrudniono dwóch pracowników: mgr. Rolanda Banducha na stanowisku głównego specjalisty (od 22 kwietnia) i mgr Wiesławę Majak na stanowisku specjalisty (od 5 maja). Do zadań tej komórki organizacyjnej należy:

- przygotowywanie wskazówek dotyczących przejmowanej i przechowywanej przez archiwa państwowe dokumentacji o czasowym okresie przechowywania,
- przygotowanie opinii Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawie wydawania zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności gospodarczej,
- prowadzenie ewidencji zezwoleń wydanych przedsiębiorcom przez wojewodów,
- prowadzenie centralnego spisu jednostek organizacyjnych, których dokumentacja została przejęta przez archiwa państwowe w trybie przepisów art. 51r ust.3 i 7,
- nadzór nad prowadzeniem centralnej bazy danych o miejscu przechowywania akt osobowych i płacowych pracodawców,

- nadzór nad działalnością archiwów państwowych w zakresie zadań wynikających z przechowywania dokumentacji o czasowym okresie przechowywania,
- prowadzenie spraw z zakresu egzekucji roszczeń archiwów państwowych oraz kosztów z tytułu bezpłatnego przechowywania dokumentacji,
- analizowanie stanu rynku usług archiwalnych,
- wykonywanie prac przygotowawczych związanych z organizacją archiwum państwowego dokumentacji osobowej i płacowej,
- współdziałanie z innymi instytucjami i urzędami w zakresie spraw wynikających z przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców,
- instruktaż i szkolenie pracowników archiwów państwowych odpowiedzialnych za sprawy dokumentacji o czasowym okresie przechowywania.

Do 6 czerwca 2003 r. wykonano następujące prace:

- przygotowano materiały informacyjne na spotkanie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z przedstawicielami wojewodów,
- opracowano projekty uzupełnień jednolitych rzeczowych wykazów akt dla NDAP i archiwów państwowych,
- opracowano założenia funkcjonalne do komputerowej bazy danych o miejscu przechowywania akt osobowych i płacowych,
- przygotowano zalecenia dla archiwów państwowych w sprawie oceny wstępnej związanej z wydawaniem opinii Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dotyczących wniosków przedsiębiorców o wydanie zezwoleń,
- przygotowano projekt decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w sprawie wyznaczenia archiwów państwowych przejmujących dokumentację o czasowym okresie przechowywania na mocy orzeczeń sądowych,
- rozpoczęto załatwianie spraw związanych z wydaniem opinii,
 - opracowano *Zasady funkcjonowania archiwum państwowego dokumentacji osobowej i płacowej*,
- udzielano szczegółowych informacji i wyjaśnień w sprawach związanych z przechowywaniem dokumentacji osobowej i płacowej.

R. Banduch

2. JUBILEUSZ 50-LECIA ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W BIAŁYMSTOKU

W dniu 28 II 2003 r. w AP w Białymstoku, z okazji jubileuszu 50-lecia działalności archiwum, odbyła się uroczystość, na którą przybyli m.in.: dr hab. Władysław Stępiak, zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, Józef Klim, wiceprezydent Białegostoku, Elżbieta Cilak, wicekurator podlaski, prof. dr hab. Cezary Kukło, dyrektor oddziału IPN w Białymstoku, Jan Jerzy Milewski, prezes Oddziału PTH w Białymstoku, Andrzej Lechowski, dyrektor Muzeum Podlaskiego, Jan Leończuk, dyrektor Książnicy Podlaskiej, ks. dr Adam Szot, dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego, a także byli pracownicy archiwum. Archiwum zostało odznaczone przez wiceprezydenta miasta medalem im. Jana Klemensa Branickiego.

Uroczystości towarzyszyło otwarcie wystawy najcenniejszych archiwaliów przechowywanych w zasobie archiwum. Wyeksponowano kilkadziesiąt obiektów archiwalnych, które są prezentowane także na stronie internetowej AP pod adresem www.bialystok.ap.gov.pl. Upamiętnieniu wystawy służy jej drukowany katalog, zawierający opisy 28. najciekawszych obiektów. Wydanie katalogu wspomógł finansowo Urząd Miejski w Białymstoku. Katalog jest rozpowszechniany wśród uczniów białostockich szkół i studentów, którzy przychodzą do archiwum na lekcje historii.

Z okazji jubileuszu Archiwum wydrukowana została także księga pamiątkowa (*50 lat Archiwum Państwowego w Białymstoku. Księga pamiątkowa*, Białystok 2003). Zamieszczono w niej 22 artykuły autorstwa obecnych i byłych pracowników AP w Białymstoku i oddziału w Łomży. Przedstawiono w nich zasób i zasady funkcjonowania archiwum. Na uwagę zasługują także teksty wspomnieniowe. W księdze zamieszczono również listę 136. byłych i obecnych pracowników archiwum i jego łomżyńskiego oddziału, a także zdjęcia z najciekawszych wydarzeń, jakie miały miejsce w ciągu półwiecza jego działalności.

M. Kietliński (AP w Białymstoku)

3. SEMINARIUM NA TEMAT EAD

17 III 2003 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych odbyło się seminarium pod tytułem „Encoded Archival Description – EAD. Kodowany opis archiwalny”. EAD Document Type Definition jest elektronicznym formatem kodowania danych, służącym tworzeniu opisu archiwalnego za pomocą Standard Generalized Markup Language (SGML) – uniwersalnego

języka kodowania tekstu. Został stworzony i jest wykorzystywany przez Bibliotekę Kongresu USA we współpracy ze Stowarzyszeniem Archiwistów Amerykańskich. Seminarium zostało zorganizowane przez Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP oraz AGAD. Zaprezentowano trzy wystąpienia połączone z prezentacją komputerową: Kazimierza Schmidta z NDAP („Od MARC do TEI. Praktyczne znaczenie sformalizowanego opisu maszynowego”), dr. Huberta Wajsa z AGAD-u („EAD DTD, przedstawienie struktury opisu pomocy archiwalnych”) i Henryka Niestroja z AP w Opolu („Program do opracowywania archiwaliów – MIDOSA-online”). Miały one skłonić zgromadzonych archiwistów do dyskusji nad wprowadzaniem nowych standardów tworzenia elektronicznych pomocy archiwalnych. W seminarium wzięły udział 44 osoby z 24. archiwów państwowych oraz przedstawiciele UMK, UMCS i CAW.

K. Schmidt przedstawił formaty kodowania danych, od których wywodzi się EAD. Punktem wyjścia jego rozważań stały się potrzeby użytkownika, któremu mają służyć elektroniczne katalogi i inwentarze. Następnie zestawiał je z możliwościami wyszukiwania oferowanymi przez współczesne formaty opisu bibliotecznego i archiwalnego. Omówił popularne formaty amerykańskie, mające swe źródło w praktyce bibliotecznej. Przeciętnego użytkownika biblioteki czy archiwum interesuje bowiem bardziej zawartość wydawnictw i dokumentów. Sformalizowany opis maszynowy stwarza mu możliwości przeprowadzania wyszukiwań nie tylko wg kryteriów formalnych (autor, tytuł, rok). W miejsce odrębnych katalogów alfabetycznych, przedmiotowych i haseł osobowych zyskuje możliwość korzystania z jednego katalogu elektronicznego, umożliwiającego przeprowadzanie każdego z wymienionych poszukiwań oddzielnie lub w powiązaniu ze sobą. MARC (Machine Readable Cataloging), który z Biblioteki Kongresu trafił do archiwów amerykańskich, nosi swoiste piętno bibliotekarskie na prezentacji informacji, dotyczących głównie cech formalnych konkretnego woluminu, ale dzięki zastosowanemu formatowi opisu stwarza możliwość wyszukiwania informacji w oparciu o różne kryteria. Największą słabością MARC, z punktu widzenia archiwisty, są trudności ze zdefiniowaniem wielopoziomowej organizacji dokumentu – struktury zbioru, do którego przynależy.

Następnym krokiem w stosunku do katalogu bibliotecznego, którym był MARC, stał się format TEI — Text Encoding Initiative, standart schematu kodowania (DTD), który miał wiązać opis formalny z treścią dokumentu. TEI zakłada istnienie całego zdefiniowanego tekstu. Jest to format niezwykle pracochłonny, wymagający „zindeksowania” za pomocą tzw. targów całego dokumentu, a nie tylko informacji o nim.

Przykłady tych formatów miały w zamyśle prelegenta prowokować do dyskusji nad warunkami, które archiwa polskie muszą spełnić by przystąpić do „inteligentnego kodowania”. K. Schmidt wyraził pogląd, że należy zastanowić się nad wyborem oprogramowania, wskazać dokumenty warte zakodowania elektronicznego (co jest czasochłonne, a więc drogie), zaplanować na masową skalę przenoszenie już istniejących struktur (np. baz danych) na nową platformę oraz doprowadzić do tego, by przejmować dokumenty zakodowane u wytwórcy, *in statu nascendi* (gdyż porządkowanie „rozsypanego” elektronicznego jest niemożliwe). W ocenie prelegenta, wprowadzanie kodowanych dokumentów jest bezsensowne, jeśli planujemy objąć nim tylko pojedyncze dokumenty, przeznaczone dla wąskiego grona odbiorców. Tym bardziej, że nie możemy odwołać się do przykładu skutecznego wdrożenia kodowania w innych krajach. Być może odpowiedzią na potrzeby archiwów (i ich użytkowników) jest format EAD, o którym traktowało kolejne wystąpienie.

W kolejnym wystąpieniu H. Wajs zaprezentował strukturę opisu pomocy archiwalnych EAD DTD. Jego zdaniem, archiwiści polscy powinni zapoznać się z formatem EAD, wykorzystywanym coraz częściej w archiwistyce amerykańskiej i europejskiej. Powinni też przygotować dostosowany do warunków polskich projekt układu opisu pomocy archiwalnych zgodnego z EAD wraz z wytycznymi kodowania. Konieczna jest zatem dyskusja nad projektem uwzględniającym polski opis archiwalny, dostosowany do ISAD (G). Kwestiami technicznymi powinni zająć się specjaliści. Na podstawie przedstawionych przykładów prelegent starał się pokazać różnice między tradycyjnym opisem archiwalnym, standardem ISAD (G) a EAD.

Stosowanemu w archiwach polskich opisowi archiwalnemu zdecydowanie bardziej odpowiada ISAD. Okazuje się, że przy całej swojej uniwersalności EAD nie zawsze odpowiada potrzebom polskiej archiwistyki. Do wad tego formatu należy m. in. brak pól istotnych w opisie polskich archiwaliów (np. język, dawna sygnatura). Co prawda nowa wersja EAD z grudnia 2002 r. zawiera już pole „język”, można zatem zakładać, że standard ten będzie coraz lepszy. Oczywiście, nie ma żadnej gwarancji, że standard ten utrzyma się długo, ale jego główną zaletą jest to, że jest skutecznym narzędziem wyszukiwawczym, umożliwiającym unifikację opisu archiwalnego. Prelegent zakończył swoją wypowiedź pytaniem czy stać nas (materialnie i intelektualnie) na wprowadzenie EAD? Czy format ten umożliwi łatwą konwersję istniejących już elektronicznych pomocy archiwalnych?

H. Niestrój zaprezentował niemiecki program do tworzenia elektronicznych pomocy archiwalnych – MIDOSA-online. Program ten umożliwia tworzenie elektronicznych pomocy archiwalnych zgodnych z formatem EAD, zintegrowanych z amerykańskimi wyszukiwarkami, dostępnych w Internecie w formacie HTML lub XML, tworzenie baz danych, a także drukowanych przewodników po zbiorach i innych pomocy archiwalnych. Zaletą programu MIDOSA-online jest to, że do jego obsługi nie jest konieczna znajomość języka HTML czy XML, jest on zgodny z międzynarodowym standardem ISAD(G) 2000, potrafi zaimplementować dane z innych systemów opisu i przenosić je do różnych formatów i języków kodowania.

W trakcie dyskusji postawiono pytania szczegółowe i techniczne dotyczące definiowania danych w EAD, a także języka aplikacji MIDOSA (niemiecki) i metod opracowywania za pomocą MIDOSA materiałów innych niż dokumentacja aktowa. Pytano o kwestię wprowadzania EAD wobec już istniejącego polskiego standardu opisu zgodnego z ISAD(G) i opartych na nim baz danych. Zwracano uwagę na zalety, jakie stwarza zastosowanie EAD — przede wszystkim unifikację i dostępność dla światowego społeczeństwa informacyjnego. Większość dyskutantów skłaniała się ku zdaniu, że wprowadzenie EAD nie musi od razu oznaczać porzucenia istniejących już baz danych IZA i SEZAM, tym bardziej że EAD jest głównie narzędziem do prezentacji w sieci. W mniejszym stopniu w dyskusji podjęto wątki organizacyjne i finansowe oraz nowe wyzwania, przed którymi stoi polska archiwistyka — przejmowanie i opracowywanie dokumentu elektronicznego. Przeważały opinie o konieczności przeprowadzenia analizy wdrażania EAD w innych krajach, tak by móc skorzystać z rozwiązań już istniejących i sprawdzonych oraz nie wprowadzać pochopnie kosztownych zmian.

A. Czapelska (ZNA)

4. SEMINARIUM POŚWIĘCONE ZASADOM OPRACOWANIA AFISZY I DRUKÓW EFEMERYCZNYCH

W dniu 4 IV 2003 r. w AGAD odbyło się zebranie naukowe na temat opracowania afiszy i druków efemerycznych. Jego organizatorem był Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP. W seminarium wzięli udział pracownicy archiwów państwowych, bibliotek i muzeów, w których zbiorach znajdują się, wymagające szczególnego potraktowania, źródła, jakimi są afisze, druki ulotne, plakaty, broszury i inne druki efemeryczne, które w praktyce

bibliotekarskiej i muzealniczej wchodzi w skład zbiorów dokumentów życia społecznego lub zbiorów ikonograficznych.

Główną część seminarium stanowiło wystąpienie dr Marii Trojanowskiej (AP Lublin), która wygłosiła referat pod tytułem „Wydawnictwa efemeryczne w archiwach. Problemy gromadzenia i opracowania”. W dalszej części seminarium przewidziano dyskusję nad tezami referatu. Wzięli w niej udział pracownicy archiwów, bibliotek i muzeów, którzy przedstawili swe doświadczenia związane z gromadzeniem i opracowaniem afiszy i innych druków efemerycznych. Podczas dyskusji ujawniły się różnice metodyczne wynikające z podejścia do omawianego typu dokumentacji w archiwach oraz bibliotekach i muzeach. W dyskusji wzięli udział: doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, oraz dr Maciej Dalecki (AP Przemyśl), Jerzy Grzelak (AP Szczecin), Elżbieta Ostrowska (AP Kraków), a także Agata Pietrzak (Biblioteka Narodowa), Małgorzata Pleskaczyńska (Archiwum Zamku Królewskiego w Warszawie), Emilia Słomianowska-Kuczyńska (Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego) i Krystyna Słomińska (Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu). W wystąpieniach poruszano problematykę wartościowania, selekcji, gromadzenia oraz inwentaryzowania (w tym także przy użyciu techniki komputerowej) i opracowania afiszy i druków efemerycznych.

Omawiana problematyka będzie przedmiotem prac nowego zespołu naukowego, który zajmie się przygotowaniem wskazówek metodycznych do opracowania afiszy i druków efemerycznych przechowywanych w zasobie archiwów państwowych. Referat dr M. Trojanowskiej, jak również wystąpienia osób biorących udział w dyskusji, zostaną opublikowane w tomie 105 „Archeionu”.

A. Czapelska (ZNA)

5. VI OGÓLNOPOLSKI ZJAZD STUDENTÓW ARCHIWISTYKI

W dniach 24–25 IV 2003 r. w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego odbył się VI Ogólnopolski Zjazd Studentów Archiwistyki. W obradach wzięli udział studenci historii ze specjalnością archiwalną z 9. uniwersytetów (Katowice, Lublin, Olsztyn, Poznań, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław) oraz filii Akademii Świętokrzyskiej w Piotrkowie Trybunalskim, a także z uniwersytetu w Mińsku (Białoruś). Ogółem wygłoszono 35 referatów, których tematyka była związana z prezentacją programów nauczania archiwistyki na poszczególnych uczelniach wyższych, omówieniem doświadczeń zdobywanych podczas praktyk studenckich odbywanych w archiwach, a wreszcie zagadnienia

związane z charakterystyką zasobu wybranych archiwów i instytucji przechowujących dokumentację archiwalną oraz przydatnością znajdujących się w nich źródeł archiwalnych do wykorzystania w pracach magisterskich. Konferencja była dobrą okazją do włączenia się młodych adeptów historii i archiwistyki do życia naukowego, zwłaszcza że wygłoszone referaty mają zostać ogłoszone drukiem. W pracach zjazdu udział miało także AP we Wrocławiu, w programie obrad znalazł się wykład poświęcony omówieniu jego zasobu.

J. Krochmal (ZNA)

6. MIĘDZYNARODOWE WARSZTATY DELOS CEE

Międzynarodowe warsztaty DELOS CEE, które odbyły się w Warszawie 25 i 26 kwietnia 2003 r., służyły wymianie wiedzy i doświadczeń archiwów europejskich dotyczących standaryzacji informacji archiwalnej użytkowanej w środowisku komputerowym. Archiwa w coraz większym stopniu stosują komputery i technologię sieciową do tworzenia i zarządzania informacją o swoich zasobach historycznych. Potrzebują zatem bezpiecznych narzędzi, gwarantujących, iż wytworzona i zgromadzona informacja będzie trwała i niezależna od szybkich zmian zarówno urządzeń komputerowych, jak i stosowanego oprogramowania. Z drugiej strony, posługiwanie się opisem archiwalnym i jego użytkowanie w środowisku komputerowym stawia wymagania, aby odpowiadał on specyfice i zawartości informacji o materiałach archiwalnych. Standaryzacja opisu archiwalnego w szerokim ujęciu wymaga zatem standaryzacji wielu powiązanych ze sobą obszarów. Przy czym dwa obszary są w tym zakresie najważniejsze. Pierwszy dotyczy standaryzacji istotnych elementów i kategorii opisu, a także wzajemnych relacji pomiędzy nimi, a więc zbudowania intelektualnej semantyki i składni opisu archiwalnego. Rolę takich ram strukturalnych, definiujących najważniejsze pojęcia, spełnia rozwijany przez Międzynarodową Radę Archiwów Standard Opis Archiwalny ISAD(G). Jest on strukturalnym standardem opisu archiwalnego. Drugi obszar dotyczy standardu umożliwiającego komunikację i wymianę informacji pomiędzy różnymi archiwalnymi systemami informacyjnymi, a także komunikację człowieka i maszyny. Rolę takiego standardu spełnia format Kodowanego Opisu Archiwalnego EAD rozwijany od lat dziewięćdziesiątych w Bibliotece Kongresu USA, obecnie zaś stosowany coraz szerzej w archiwach europejskich. EAD oparty na ISAD(G) spełnia wymagania standardu wymiany danych opisu archiwalnego.

Warsztaty poświęcone zastosowaniom EAD zostały zorganizowane przez Naczelną Dyрекcję Archiwów Państwowych w ramach projektu Sieć Doskonałości Bibliotek Cyfrowych DELOS. Projekt DELOS realizowany jest w ramach Piątego Programu Ramowego Badań, Rozwoju i Prezentacji Komisji Europejskiej. Jednym z jego najważniejszych celów było

dostarczenie ram dla szerokiej międzynarodowej wymiany wiedzy i doświadczeń w obszarze bibliotek i archiwów elektronicznych, a także upowszechnienie tych doświadczeń i wiedzy wśród społeczności zarówno wytwórców, jak i użytkowników archiwalnych i bibliotecznych systemów informacyjnych.

Kluczowe zagadnienia standaryzacji informacji archiwalnej użytkowanej w środowisku komputerowym w Polsce przedstawił Hubert Wajs. Archiwa polskie stoją obecnie przed wyborem standardu opisu archiwalnego, związanego z trwającymi pracami nad wdrożeniem zintegrowanego systemu informatycznego dla narodowego zasobu archiwalnego. Referent w swoim wystąpieniu przedstawił współczesne uwarunkowania zastosowania dla tego systemu standardu EAD. Zaprezentował doświadczenia i próby archiwistyki polskiej z opracowaniem i wdrażaniem krajowego standardu opisu archiwalnego do celów komputeryzacji pomocy archiwalnych.

Ważnym elementem warsztatów było zaprezentowanie doświadczeń standaryzacji opisu bibliotecznego. Przedstawiła je Anna Paluszkiwicz z Centrum Narodowego Uniwersalnego Katalogu Centralnego. Uzupełnieniem tej pracy jest włączony do publikacji tekst Kazimierza Schmidta, w którym porównuje on dwa standardy opisu bibliograficznego MARC i TEI, powszechnie stosowane w bibliotekach w Europie i na świecie.

Najważniejszą częścią warsztatów była prezentacja doświadczeń europejskich w zakresie standaryzacji opisu archiwalnego dla archiwalnych systemów informatycznych. Zaproszono przedstawicieli trzech europejskich projektów archiwalnych, w których wdrożono standardy EAD i ISAD(G), a które można zaliczyć do najważniejszych doświadczeń w tym zakresie w archiwistyce europejskiej.

William Stocking z Archiwum Narodowego Wielkiej Brytanii przedstawił projekt Acces to Archives (A2A), realizowany w archiwach brytyjskich. Niels Bruebach ze Szkoły Archiwalnej w Marburgu zaprezentował projekt MIDOSA, obejmujący państwowe archiwa niemieckie. Z kolei Hanno de Vries i Jasmijn van den Berg przedstawili dwa projekty realizowane przez Archiwum Narodowe Holandii: międzynarodowy projekt TANAP, obejmujący archiwa Kompanii Wschodnioindyjskiej, oraz inicjatywę DTNA (Elektroniczne Pomoce Archiwalne Archiwum Narodowe Holandii). Wystąpienia te skupiały się na najważniejszych zagadnieniach implementacji standardu opisu archiwalnego w sieciach informacji archiwalnej. Poza ogólnym przedstawieniem projektów, omówione zostały szczegółowo problemy dotyczące projektowania i wdrażania systemów informatycznych, w których zastosowano EAD, retrokonwersji istniejących tradycyjnych pomocy archiwalnych, zmian organizacyjnych i wyszkolenia kadry archiwów, związanych z realizacją projektów.

W czasie dwudniowych warsztatów nie można było wyczerpać chociażby najistotniejszych zagadnień związanych z archiwami i bibliotekami elektronicznymi.

E. Rosowska (Wydział Integracji Europejskiej)

7. PODPISANIE UMOWY POMIĘDZY ZARZĄDEM OKRĘGU WARSZAWA ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ A ARCHIWUM AKT NOWYCH

8 V 2003 r. w siedzibie Archiwum Akt Nowych odbyła się uroczystość podpisania umowy pomiędzy Zarządem Okręgu Warszawa Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej a Archiwum Akt Nowych w sprawie przekazania do zasobu AAN akt Okręgu. Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej utworzony został w 1990 r. z połączenia działających w kraju oraz na emigracji organizacji i środowisk byłych żołnierzy AK. Okręg Warszawa skupia 79 stowarzyszeń i kół środowiskowych.

W uroczystości udział wzięli m. in. Jerzy Wilgat — prezes Zarządu Okręgu Warszawa ŚZZAK, Janusz Wojno, przewodniczący Koła Warszawskiego Żołnierzy AK Obwodu "Bażant", Gustaw Budzyński, przewodniczący środowiska żołnierzy 9. Kompanii Dywersyjnej AK "Żniwiarz", Ryszard Kaczorowski, ostatni prezydent RP na Uchodźstwie, Jan Turski, kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów, ksiądz Waclaw Karłowicz, kapelan NOW-AK i duszpasterz Polski Walczącej, Bożenna Tazbir-Tomaszewska, przewodnicząca Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość, Leon Kieres, prezes Instytutu Pamięci Narodowej, Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, Andrzej Biernat, dyrektor generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Tadeusz Krawczak, dyrektor Archiwum Akt Nowych.

Przybyłych na uroczystość gości powitała doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Podkreśliła zasługi przedstawicieli środowisk kombatanckich w ratowaniu archiwaliów związanych z walką o niepodległość Polski i podziękowała za okazane zaufanie państwowej służbie archiwalnej, czego dowodem jest zawierane porozumienie, wieńczące niejako okres spontanicznego przekazywania przez poszczególne środowiska ich dokumentów do archiwów państwowych. W imieniu Zarządu Okręgu Warszawa ŚZZAK głos zabrał J. Wilgat, który przybliżył okoliczności podjętej 26 marca 2003 r. uchwały o wyborze AAN jako miejsca przechowywania akt Okręgu (możliwość dostępu historyków i samych środowisk do przekazywanych materiałów, dotychczasowe doświadczenia środowisk ze współpracy z pracownikami AAN, profesjonalne

zabezpieczenie przekazywanych akt) i wyraził zadowolenie z faktu, iż gromadzone od ponad pięćdziesięciu lat dokumenty znajdują teraz bezpieczne schronienie.

W myśl umowy do zasobu AAN przekazano — w formie darowizny — materiały archiwalne zgromadzone i wytworzone przez Zarząd Okręgu oraz jego struktury organizacyjne. Zostanie utworzony z nich zespół archiwalny pod nazwą " Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. Okręg Warszawa".

Uroczystości towarzyszyły trzy okolicznościowe wystawy: „Akta Armii Krajowej w zasobie Archiwum Akt Nowych”, „Akta organizacji i stowarzyszeń kombatanckich z lat 1922–2003 w zasobie Archiwum Akt Nowych” oraz „Charakter i działalność Komisji Historii Kobiet w Walce o niepodległość” prezentujące wybrane najciekawsze i najcenniejsze archiwalia związane z tą tematyką.

A. G. Dąbrowski (AAN)

8. WYSTAWY: „SIEDLCE 1448 – 2000” I „W SZLACHECKIM ZAŚCIANKU”.

W dniu 8 V 2003 r. w siedleckim Starym Ratuszu zostały otwarte dwie wystawy „Siedlce 1448–2000” i „W szlacheckim zaścianku”, zorganizowane przez Muzeum Regionalne i Archiwum Państwowe w Siedlcach.

Archiwum udostępniło ze swych zbiorów akta ilustrujące zarówno dzieje Siedlec, jak i historię licznie rozsianej w jego okolicy drobnej szlachty. Dokonując selekcji materiałów przeznaczonych na wystawę starano się ukazać możliwie szeroki wachlarz archiwaliów. Prezentowane dokumenty dotyczyły najważniejszych wydarzeń i osób związanych z miastem. Znalazły się tam kontrakty zawierane przez księżnę Aleksandrę Ogińską z siedleckimi mieszczanami (1787, 1798 r.), akt sprzedaży miasta rządowi austriackiemu wraz z dokumentami pomocniczymi (1807, 1816, 1817, 1823 r.), dekret rajców departamentu siedleckiego (1812 r.), protokoły sądu w sprawie wielkiego pożaru miasta (1854 r.) oraz protokoły posiedzeń siedleckiej Rady Miejskiej (1862 r.). Zwiedzających interesował zwłaszcza akt sprzedaży placu, należącego do właścicielki miasta, Bartłomiejowi i Scholastyce Gochniewskim. Dokument ten, wystawiony 7 VIII 1798 r., był jednym z ostatnich (a być może ostatnim) podpisanym przez księżnę Aleksandrę Ogińską, zmarłą 28 VIII 1798 r. Jest on tym cenniejszy, iż uwierzytelniony został jedyną zachowaną w zbiorach AP pieczęcią księżnej.

Dla potrzeb wystawy „W szlacheckim zaścianku” siedleckie archiwum przygotowało zestaw dokumentów potrzebnych do przeprowadzenia procesu legitymacji

szlachectwa – zaświadczenia o miejscu stałego zamieszkania, niekaralności, złożeniu przysięgi na wierność carowi oraz prośbę o przedłużenie terminu potrzebnego do udowodnienia szlachectwa. Akta te niegdyś należały do rodziny Wierzejskich (h. Jelita) z Wierzejek. Na tejże ekspozycji zaprezentowano także pieczęć zaścianka Lipki (warto dodać, że ta unikatowa pieczęć była pokazywana na wystawie „Skarby Archiwów Polskich” zorganizowanej w ubiegłym roku w Szczecinie). Archiwalia pochodzące z zasobu AP w Siedlcach zaprezentowali jego pracownicy – Krystyna Jastrzębska oraz Artur Rogalski.

W otwarciu wystaw wzięli udział dr Jacek Krochmal, kierownik ZNA, oraz dr Anna Krochmal z COIA NDAP. Dr Jacek Krochmal w inauguracyjnym przemówieniu wskazał na korzyści wypływające ze współpracy archiwów państwowych z regionalnymi placówkami kulturalnymi. Podkreślił ich rolę i znaczenie dla historii regionalnej. Wspomnił także o swoistym renesansie badań nad dziejami „Małych Ojczyzn”.

A. Rogalski (AP w Siedlcach)

9. PROMOCJA WYDAWNICTWA *METRYKA RUSKA (WOŁYŃSKA)*

W dniu 20 V 2003 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych zorganizowano promocję wydawnictwa źródłowego *Metryka Ruska (Wołyńska) Regesty dokumentów kancelarii koronnej dla ziem ukraińskich (województw wołyńskiego, braclawskiego, kijowskiego i czernihowskiego) 1569–1673*. W promocji uczestniczyli historycy i archiwiści zaangażowani w przygotowanie publikacji. Wśród nich m. in. Patricia Kennedy Grimsted z Instytutu Badań Ukraińskich Uniwersytetu Harvarda oraz Hennadij Boriak, Przewodniczący Państwowego Komitetu Archiwów Ukrainy.

Publikacja jest rezultatem inicjatywy wydawniczej podjętej i zrealizowanej przez instytucje naukowe i archiwa Polski, Rosji, Ukrainy i USA. W prace nad publikacją zaangażowali się przedstawiciele Komitetu Państwowego Archiwów Ukrainy, Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego w Kijowie, Instytutu Ukraińskiej Archeografii i Źródłoznawstwa im. M. Hruszewskiego, Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, Archiwum Głównego Akt Dawnych, Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk, Federalnej Służby Archiwów Rosji, Rosyjskiego Archiwum Państwowego Akt Dawnych, Instytutu Badań Ukraińskich Uniwersytetu Harvarda.

Wydana publikacja dotyczy czterech województw: wołyńskiego, braclawskiego, kijowskiego oraz czernihowskiego. Trzy pierwsze, będące wcześniej częścią Wielkiego Księstwa Litewskiego wraz z ustanowieniem unii polsko-litewskiej (Rzeczypospolitej Obojga Narodów) w 1569 r. inkorporowano do Korony. Czwarte wraz z Siewierszczyzną w 1618 r. na mocy traktatu w

Dywilinie zostało odebrane Moskwie, zapewniając tym samym Rzeczypospolitej oparcie na północy o lewy brzeg Dniepru. Obszarem tym administrowały Wielkie Księstwo i Korona łącznie.

Ustanowienie Unii w 1569 r. nie spowodowało zasadniczych zmian w działaniu lokalnej administracji i sądownictwa, a tym samym nie wpłynęło na kształt dokumentów wytwarzanych na tym obszarze. Utrzymano dwie oddzielne kancelarie dla Korony i Wielkiego Księstwa. Przynajmniej od połowy XV w. każda kancelaria prowadziła własne księgi wpisów, do których wpisywano większość powstających w kancelarii dokumentów. Księgi te znane są jako Metryka Litewska i Metryka Koronna. Po 1569 r. w kancelarii koronnej założono oddzielną serię ksiąg dla wpisywania dokumentów odnoszących się do spraw nowo przyłączonych województw. W ten sposób powstała tzw. Metryka Ruska lub Wołyńska. Większość z ksiąg Metryki Ruskiej przechowywana jest obecnie w Rosyjskim Archiwum Państwowym Akt Dawnych.

Wśród dokumentów wpisanych do Metryki Ruskiej znajdują się przywileje dla szlachty, instytucji kościelnych i miejskich, nadania praw i przywilejów dla rzemieślników i kupców w danym mieście, nadania urzędów, nadania ziemi lub wsi dla indywidualnych szlachciców, klasztorów i kościołów, potwierdzenia prywatnych czynności prawnych i umów między stronami, dokumenty sądowe, korespondencję królewską o charakterze dyplomatycznym. Księgi prowadzono w języku polskim i ruskim.

Księgi były mało i niewłaściwie wykorzystywane w dotychczasowych badaniach, nigdy bowiem nie opracowano pełnego rejestru i indeksu dokumentów z tej serii. Specjaliści od genealogii i heraldyki całkowicie pominęli ich zawartość w zasadniczych herbarzach i kompendiach. Pełna analiza treści i formy ksiąg Metryki Ruskiej dopiero się rozpoczyna. Prezentowane wydawnictwo, obejmujące kompletny wykaz dokumentów wraz z ich regestami opracowanymi w XVII-XVIII w., opatrzone indeksem osobowym i geograficznym stanowi punkt wyjścia do analizy zawartości tej ważnej grupy źródeł dotyczących czterech wymienionych województw w okresie 1569–1673. Ponieważ nie zachowała się większość oryginalnych dokumentów, których urzędowe kopie wpisywano do Metryki Ruskiej, dlatego to właśnie owe kopie są jedynym w swoim rodzaju zbiorem źródeł do historii Ukrainy.

Wydział Wydawnictw NDAP

10. PREZENTACJA WYNIKÓW DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO WYWIADU W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

W dniu 17 VI 2003 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych otwarto wystawę archiwalną poświęconą działalności polskiego wywiadu podczas II wojny światowej oraz jego współdziałaniu z wywiadem brytyjskim i wywiadami innych państw alianckich.

W trakcie uroczystości zaprezentowano wyniki prac działającej od 2000 r. Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej do Spraw Działalności Wywiadu Polskiego w II Wojnie Światowej i jego Współdziałania z Wywiadem Brytyjskim, Na czele polskiej części Komisji stoi doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, a jej honorowym przewodniczącym jest legendarny kurier z Warszawy, Jan Nowak-Jeziorański. Przewodniczącą strony brytyjskiej jest Tessa Stirling, szef Wydziału Historycznego i Archiwalnego w Kancelarii Premiera.

Celem prac Komisji było podjęcie wspólnych badań historycznych i archiwalnych zmierzających do udokumentowania działalności polskiego wywiadu (Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza i Armii Krajowej) wymierzonej przeciwko Niemcom i ich sojusznikom podczas II wojny światowej, jak również jego współpracy wywiadowczej z wywiadami państw alianckich.

Odnalezione dokumenty dowiodły o wiele większej roli wywiadu polskiego w odniesieniu zwycięstwa wojennego przez Aliantów, niż to prezentowano w dotychczasowej literaturze historycznej. Aktywność polskiego wywiadu stwierdzono w całej okupowanej przez Niemców Europie, a także w Afryce Północnej, na Bliskim, Środkowym i Dalekim Wschodzie, a także w Ameryce Północnej i Południowej.

Honorowym gościem spotkania był Jego Królewska Wysokość Książę Kentu, Edward, którego powitała doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Książę Edward jest bratem stryjecznym, ze strony ojca, królowej Elżbiety II. Ten sam stopień pokrewieństwa łączy go poprzez matkę z księciem Edynburga, mężem królowej.

J. Krochmal (ZNA), Wydział Wydawnictw

11. DAR RODZINY VON BETHMANN-HOLLWEG

W dniu 20 czerwca 2003 r. w siedzibie AP w Bydgoszczy odbyła się uroczystość przekazania spuścizny rodziny von Bethmann-Hollweg na rzecz państwowego zasobu archiwalnego. Siedzibą rodową przodków darczyńców (zamieszkałych obecnie w Niemczech oraz Wielkiej Brytanii) było Runowo Krajeńskie. Najwybitniejszy przedstawiciel rodu — Theobald von Bethmann-Hollweg — był kolejnym po Ottonie von Bismarcku oraz

Bernhardie von Bülow kanclerzem Rzeszy. Na darowiznę składają się m. in. dokumentacja majątku, korespondencja rodzinna oraz albumy fotograficzne.

W ceremonii wzięli udział przedstawiciele miejscowych władz samorządowych, pracownicy archiwum oraz przedstawiciele Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych.

Wydział Współpracy z Zagranicą

12. DOROCZNA SESJA KATYŃSKA

Dnia 21 maja br. w Zamku Królewskim odbyła się Sesja Katyńska pod hasłem: „Zbrodnia Katyńska. Problem przebaczenia”. Spotkanie zostało zorganizowane przez Niezależny Komitet Historyczny Badania Zbrodni Katyńskiej i Polską Fundację Katyńską. Jego uczestnikami byli członkowie Rodzin Katyńskich działających w kraju, historycy i archiwiści, przedstawiciele środowisk kulturalno-oświatowych. W sesji wziął prof. Witold Kulesza – zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Obradom przewodniczył dr Marek Tarczyński.

Zgodnie z programem wygłoszone zostały referaty i komunikaty naukowe. Jako pierwszy wystąpił prof. Wojciech Materski, który omówił temat: „Sprawa zbrodni — definicja i typologia”. Z kolei prof. Tadeusz Gadacz wygłosił referat zatytułowany „Sens idei przebaczenia”. Ks. prof. Waldemar Chrostowski podjął temat: „Zbrodnia Katyńska a przebaczenie — perspektywa katolicka”, a ks. bp Ryszard Borski mówił o przebaczeniu w nauce kościoła ewangelickiego. Wyniki ankiety sondażowej „Czy zbrodnię katyńską można przebaczyć” podsumowała dr Bożena Łojek.

Uczestnicy konferencji zostali też zapoznani z dostępnymi dla badaczy źródłami historycznymi dotyczącymi sprawy katyńskiej. W komunikacie naukowym doc. Bolesław Woszczyński (Zakład Naukowy Archiwistyki NDAP) omówił wydawnictwa zawierające przekazy archiwalne. W pierwszej kolejności skupił uwagę na polskiej edycji zatytułowanej *Katyń. Dokumenty zbrodni*. Zgodnie z porozumieniem archiwalnym polsko-rosyjskim Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych wydała już trzy tomy dokumentów pochodzących z archiwów rosyjskich, w tłumaczeniu na język polski. Doc. Woszczyński podkreślił znaczenie naukowe archiwaliów, które poprzez publikację zostały szeroko udostępnione do badań, umożliwiając poznanie prawdy o zbrodni katyńskiej. Następnie omówił wydawnictwa realizowane przez stronę rosyjską, przede wszystkim dwie pozycje książkowe zawierające oryginalne źródła, które zostały opublikowane (1977 r. i 2002 r.) przez Rosarchiw w Moskwie. W części końcowej wystąpienia przekazane zostały informacje na temat dalszych planów Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych, związanych z

opracowywaniem kolejnego tomu (czwartego) w ramach polskiej edycji: *Katyń. Dokumenty zbrodni*.

B. Woszczyński (ZNA)

13. REALIZACJA UMOWY Z BUNDESARCHIV W SPRAWIE BYŁYCH ROBOTNIKÓW PRZYMUSOWYCH

W związku z umową zawartą w dniu 15 stycznia br. między Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych a Archiwum Federalnym w Koblencji powołano do realizacji podjętych zobowiązań Centrum Informacji Archiwalnej kierowane przez dr Annę Krochmal. W okresie od połowy marca do końca czerwca br. Centrum rozpatrzyło ogółem ponad 4600 wniosków wniesionych za pośrednictwem bazy danych umieszczonej w Internecie. Zapytania te pochodziły od byłych robotników przymusowych z terenu Rosji, Ukrainy, Białorusi, Czech, zatrudnionych na ziemiach polskich lub przebywających w obozach koncentracyjnych na terenie Polski. W prowadzeniu kwerendy uczestniczy obecnie 15 archiwów państwowych, muzea w Oświęcimiu, na Majdanku, w Sztutowie (Stutthof) i Rogoźnicy (Gross-Rosen), a także Instytut Pamięci Narodowej. Centrum współpracuje też ściśle z Fundacją „Polsko-Niemieckie Pojednanie”, w której zbiorach prowadzone są poszukiwania wstępne przed skierowaniem wniosków do innych instytucji. Do końca czerwca br. Centrum skierowało do archiwów państwowych i innych instytucji ponad 2300 wniosków, na ponad połowę z nich archiwa udzieliły już odpowiedzi. Odsetek odpowiedzi pozytywne, udzielonych łącznie przez archiwa i inne instytucje, wynosi ok. 15%. Ponad 2300 wniosków zostało załatwionych w Centrum bez dalszego kierowania do archiwów. Były to głównie zapytania, na które odnaleziono pozytywne odpowiedzi w materiałach polskiej Fundacji oraz kwerendy wycofane z bazy przez poszczególne fundacje krajowe, które samodzielnie dotarły do właściwej dokumentacji, bądź też wnioski wymagające uzupełnienia informacji.

W dniu 8 kwietnia w Archiwum Federalnym w Berlinie odbyło się spotkanie sprawozdawcze wszystkich uczestników projektu. Udział w obradach wzięli: przedstawiciel niemieckiej fundacji „Pamięć-Odpowiedzialność-Przyszłość”, reprezentanci fundacji krajowych z Rosji, Ukrainy, Białorusi, Czech, przedstawiciel Centrum Poszkodowanych w Kolonii oraz archiwiści z archiwów niemieckich i innych instytucji na terenie Niemiec uczestniczący w poszukiwaniach. Stronę polską reprezentowali: dr Anna Krochmal (NDAP) oraz Marek Grzechociński i Jakub Deka (Fundacja „Polsko-Niemieckie Pojednanie”). Obrady poświęcone były omówieniu dotychczasowych wyników kwerendy w instytucjach

niemieckich oraz przedyskutowaniu problemów związanych z prowadzonymi poszukiwaniami. Anna Krochmal przedstawiła na forum niemieckim nowo powstałe Centrum Informacji Archiwalnej w Warszawie oraz omówiła pierwsze efekty jego działalności. Strona niemiecka podkreśliła szczególne znaczenie przystąpienia archiwów polskich do wspólnych poszukiwań, zwłaszcza w kontekście długotrwałych kwerend prowadzonych przez Międzynarodową Służbę Poszukiwań w Arolsen. Łącznie z instytucjami polskimi w programie uczestniczy obecnie ponad 300 placówek. Przedstawiciel fundacji niemieckiej, jak też reprezentanci fundacji krajowych zwracali uwagę na konieczność dostosowania tempa poszukiwań archiwalnych do rytmu wypłat odszkodowań prowadzonych przez poszczególne fundacje. Omawiano także sprawę dodatkowych wniosków pochodzących z International Organisation for Migration w Genewie, które zostaną w najbliższych miesiącach umieszczone w systemie elektronicznym. Część z nich trafi także do Centrum Informacji w Warszawie, w tym zapytania od Polaków pracujących na terenie Niemiec, do których to spraw dokumentację posiada m. in. Instytut Pamięci Narodowej.

Kolejne zebranie sprawozdawcze planowane jest na wrzesień br. w Archiwum Federalnym w Koblencji.

A. Krochmal (COIA)

14. PROMOCJA WYDAWNICTWA *WOŁYŃ - GALICJA WSCHODNIA 1943-1944. PRZEWODNIK PO POLSKICH I UKRAIŃSKICH ŹRÓDŁACH ARCHIWALNYCH*

W dniu 24 czerwca 2003 r. w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie odbyła się promocja przewodnika przygotowanego w ramach współpracy Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych z Państwowym Komitetem Archiwów Ukrainy, którego celem jest możliwie pełne przedstawienie źródeł archiwalnych stanowiących podstawę do obiektywnego opisu wydarzeń na Wołyniu i w Galicji Wschodniej w latach 1943-1944. Zawarte w publikacji opisy źródeł zostały przygotowane w wyniku kwerendy przeprowadzonej w polskich i ukraińskich archiwach państwowych oraz w zbiorach innych instytucji, zajmujących się gromadzeniem archiwaliów. Na terenie Polski poszukiwaniami objęto 50 instytucji, w tym 32 archiwa państwowe, oraz nie podlegające Naczelnemu Dyrektorowi Archiwów Państwowych zbiory niektórych archiwów kościelnych, większych bibliotek oraz stowarzyszeń i instytucji społecznych zajmujących się gromadzeniem źródeł do dziejów stosunków polsko-ukraińskich, bogate zbiory Instytutu Pamięci Narodowej wraz z jego oddziałami terenowymi oraz Centralnego Archiwum Wojskowego. Natomiast na Ukrainie kwerenda była prowadzona w państwowych archiwach ukraińskich: trzech

centralnych archiwach w Kijowie i Lwowie oraz w pięciu archiwach obwodowych. Poszukiwania prowadzone były w aktach 80. zespołów polskich i ukraińskich. Zgromadzone w ten sposób materiały stanowią pierwszy tom przewodnika.

Nadal prowadzona jest kwerenda w archiwach Służby Bezpieczeństwa Ukrainy, które posiadają wiele istotnych do badanego zagadnienia źródeł, w tym materiały archiwalne przejęte z państwowych archiwów obwodowych. W tomie pierwszym przewodnika nie zamieszczono też opisu zbiorów fono- i fotograficznych z Centralnego Archiwum Państwowego Dokumentacji Filmowej, Fotograficznej i Fonograficznej Ukrainy im. H. S. Pszenicznego pominięto także opis zbioru relacji żołnierzy UPA, który jest przechowywany w lwowskiej naukowej bibliotece Narodowej Akademii Nauk Ukrainy im. Wasyla Stefanyka. Opis tych źródeł zostanie zamieszczony w drugiej części przewodnika, w której winny znaleźć się także emigracyjne zbiory ukraińskie, m.in. z archiwum wydawnictwa „Lytomis UPA” w Kanadzie, Ukraińskiego Centrum Badań i Dokumentacji w Kanadzie, Instytutu Badań Wołynia w Kanadzie, materiały archiwalne przechowywane w archiwach rosyjskich oraz w archiwach niemieckich, a także zbiory archiwalne polskich instytucji emigracyjnych, np. Instytutu i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie

Oddany do rąk czytelników przewodnik jest początkiem dalszej współpracy archiwów Polski i Ukrainy, a także krajów sąsiednich, przede wszystkim Rosji i Niemiec, w zakresie publikacji źródłowych, dotyczących zarówno konfliktu na Wołyniu, jak też do szeroko pojętych stosunków polsko-ukraińskich w okresie II wojny światowej.

Promocji przewodnika towarzyszyła wystawa najważniejszych spośród zarejestrowanych na potrzeby wydawnictwa źródeł.

A. Krochmal (COIA)

III. Z ŻYCIA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

1. KONFERENCJE, SESJE, ZEBRANIA NAUKOWE

AAN

- 8 IV 2003 r. – podczas sesji naukowej zatytułowanej „W 60-tą rocznicę ujawnienia zbrodni katyńskiej”, referaty wygłosili Jan Bańbor („Kłamstwa katyńskie. Sowiecko-niemieckie i alianckie zmagania wokół prawdy katyńskiej w latach 1943–1945”) i Tadeusz Krawczak („Profesor Janusz K. Zawodny – niestrudzony orędownik prawdy katyńskiej”),
- 24 IV 2003 r. – w trakcie konferencji zorganizowanej w AAN, z udziałem przedstawicieli NDAP i urzędów wojewódzkich, omówiono przepisy dotyczące wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i placowej likwidowanych instytucji i przedsiębiorstw,
- 13 V 2003 r. – odbyło się zebranie naukowe, na którym Jolanta Louchin przedstawiła referat „Organizacja archiwów francuskich”, w którym omówiła organizację i zasób Centralnego Historycznego Archiwum Narodowego w Paryżu, Archiwum Miasta Paryża, Centrum Archiwów Współczesnych w Fontainebleau, Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum Organizacji Współpracy i Rozwoju Ekonomicznego, Centralnego Archiwum Posiadłości Zamorskich w Aix-en-Provence,
- 5–6 VI 2003 r. – w czasie sesji naukowej zorganizowanej w Kętrzynie z okazji 80-lecia powstania Korpusu Ochrony Pogranicza referat wygłosił Włodzimierz Janowski („Źródła do dziejów Korpusu Ochrony Pogranicza w aktach Ministerstwa Spraw Zagranicznych”).

AP W SIEDLCACH

- 14–15 V 2003 r. – „Dzieje ziemi liwskiej i powiatu węgrowskiego” to temat dwudniowej naukowej sesji archiwalnej, a zarazem już drugiej z kolei zorganizowanej przez AP w Siedlcach (I Siedlecka Sesja Archiwalna pt. „Źródła do dziejów regionu” odbyła się w 2002 r.). Jej współorganizatorami byli: Fundacja Rozwoju Badań Regionalnych „Sigillum”, Miejska Biblioteka Publiczna w Węgrowie, Muzeum Zbrojowni na Zamku w Liwie, „Radzyński Rocznik Humanistyczny” i Muzeum Diecezjalne w Siedlcach. Sesja odbywała się w zabytkowych wnętrzach Biblioteki Miejskiej w Węgrowie (14 V) oraz na Zamku Książąt Mazowieckich w Liwie (15 V).

Referaty przygotowali przedstawiciele wielu ośrodków naukowych – Pracowni Atlasu Historycznego IH PAN, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Podlaskiej, Instytutu Pamięci Narodowej. Referaty wygłosili: Wanda Więchtchórzewska („Źródła do dziejów Liwa i ziemi liwskiej w zasobie archiwów polskich”), Grzegorz Welik („Stan badań nad dziejami ziemi liwskiej i powiatu węgrowskiego w Archiwum Państwowym w Siedlcach”), Krystyna Jastrzębska („Organizacja i funkcjonowanie kancelarii instancji partyjnych regionu węgrowskiego”) i Marta Niedbało („Kancelaria węgrowskiego Sądu Pokoju w początkowym okresie działalności”) z AP w Siedlcach. W obradach wziął udział doc. dr Bolesław Woszczyński z Zakładu Naukowego Archiwistyki Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. W przygotowaniu jest publikacja 33 referatów wygłoszonych podczas sesji.

- 30 V 2003 r. – w Wohyniu z inicjatywy Stowarzyszenia Kultury Wiejskiej „Bez między” odbyła się sesja popularnonaukowa „Świątynia i ludzie – pounicki kościółek w Bezwoli”. Jej organizatorami były: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Białej Podlaskiej, Urząd Gminy w Wohyniu oraz kościół parafialny w Wohyniu. Zaproszeni zostali badacze z Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz pracownicy archiwów państwowych. Dr Dariusz Magier (AP w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim) zapoznał zgromadzonych ze źródłami do dziejów Wohynia znajdującymi się w radzyńskim zasobie; Artur Rogalski z AP w Siedlcach omówił problemy związane z herbem Wohynia.
- 31 V 2003 r. – z okazji „Roku Łukowskich Jubileuszy”: 770-lecia istnienia Łukowa i 600-lecia nadania miastu prawa magdeburskiego, odbyła się uroczysta sesja Rady Miejskiej Łukowa. W części poświęconej historii miasta i regionu głos zabrali: Grzegorz Welik („Łuków jako centrum administracyjne regionu XIII–XXI w.”) oraz Artur Rogalski („Wybrańcy ziemi łukowskiej XVII–XIX w.”) z AP w Siedlcach. W sesji wzięli udział: prof. Witold Orłowski, doradca Prezydenta RP, Janusz Wójtowicz, dyrektor dróg krajowych i autostrad, delegaci z Francji, Estonii, Litwy oraz reprezentanci władz wojewódzkich, miejskich i powiatowych.

AP W SUWAŁKACH

- 30 VI 2003 r. – w AP w Suwałkach odbyła się sesja popularnonaukowa zorganizowana przez Stowarzyszenie Przyjaciół Suwalszczyzny, towarzysząca

zjazdowi stowarzyszenia oraz zjazdowi wychowanków dawnego Gimnazjum Męskiego im. K. Brzostowskiego (obecnie I Liceum Ogólnokształcącego im. M. Konopnickiej w Suwałkach). W czasie obrad referat połączony z prezentacją multimedialną wygłosił mgr Sławomir Filipowicz („Zespół archiwalny Gimnazjum im. Karola Brzostowskiego w Suwałkach 1920–1939”). Z okazji zjazdu wychowanków otwarto wystawę dokumentów „Źródła do dziejów Gimnazjum im. K. Brzostowskiego w Suwałkach w zasobie Archiwum Państwowego w Suwałkach”.

AP W TORUNIU

- 10–11 IV 2003 – w konferencji „Historyk – Archiwista – Komputer” (I spotkanie poświęcono problematyce „Historyk a nowoczesny system informacji archiwalnej”), zorganizowanej przez Instytut Historii i Archiwistyki UMK i Pracownię Komputeryzacji Archiwów UMK, referat „Bazy danych archiwum toruńskiego – nowe możliwości wyszukiwania informacji” wygłosił Krzysztof Kopiński (AP w Toruniu).

2. SZKOLENIA

AP W LUBLINIE

- 2–6 VI 2003 r. – w AP w Lublinie odbył się kurs digitalizacji zbiorów archiwalnych i bibliotecznych dla pracowników archiwów, bibliotek, muzeów i innych instytucji kultury. Organizację kursu podyktowało rosnące zainteresowanie procesem digitalizacji, wywołane upowszechnianiem się jej jako metody gromadzenia, udostępniania i zachowania zbiorów. Kurs prowadzili pracownicy archiwum (dr Piotr Dymmel, Marek Krzykała, mgr Rafał Magryś), a także mgr Marcin Pastwa z Instytutu Historii Sztuki KUL oraz dr Jerzy Szczotka z Wydziału Prawa UMCS. W kursie udział wzięli przedstawiciele m.in.: IPN z Warszawy i Lublina, Biblioteki UMCS, Biblioteki KUL, Instytutu Historii Sztuki KUL, AP w Płocku, Archiwów Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Lublinie. Celem szkolenia było uświadomienie uczestnikom złożoności problematyki cyfryzacji zasobów archiwalnych, bibliotecznych czy muzealnych, poznania korzyści płynących z dyskretyzacji zasobu oraz uświadomienie niebezpieczeństw, jakie niesie zarówno sama digitalizacja, jak i wkroczenie w świat nośników elektronicznych. Szeroko omówiono rozbieżności i wspólne cele, jakie chcą osiągnąć różne instytucje przy pomocy digitalizacji (np. archiwiści ze względu na niepowtarzalność chcą przede wszystkim zabezpieczać, bibliotekarze udostępniać). Przy układaniu programu kursu kierowano się zasadą kolejnych etapów, jakich

wymaga proces digitalizacji. Dotychczas bowiem brakowało szkoleń obejmujących swoimi ramami cały proces cyfryzacji. W części teoretycznej uczestnicy poznali: terminologię techniczną digitalizacji, jej prawne aspekty, podstawy konstruowania projektów digitalizacyjnych i kalkulowania ich kosztów, formaty opisu materiału zdigitalizowanego, warunki przechowywania nośników elektronicznych oraz ich zabezpieczania przed niepowołanym dostępem. Część ćwiczeniowa posłużyła wykorzystaniu w praktyce zdobytych wiadomości. Pozwoliła poznać sprzęt używany w procesie digitalizacji. Dzięki pracy na różnego rodzaju zbiorach (pieczęci, zdjęć, mikrofilmów, malarstwa, tekstów drukowanych i rękopiśmiennych) uczestnicy kursu poznali specyfikę digitalizacji poszczególnych ich rodzajów. Zdobyli również doświadczenie w pracy na skanerach przemysłowych, przelotowych, książkowych, skanerze do mikrofilmów, aparatach cyfrowych oraz podstawową znajomość oprogramowania do obróbki zeskanowanych materiałów. Kurs był okazją do wymiany doświadczeń między uczestnikami oraz pozwolił poznać inicjatywy, które zostaną zrealizowane w niedalekiej przeszłości. Uczestnicy szkolenia zgłosili potrzebę organizowania podobnych szkoleń związanych z digitalizacją, poszerzających wiedzę z poszczególnych tematów (obróbki zeskanowanego materiału, budowy baz danych itd.).

AP M. ST. WARSZAWY

- 31 I 2003 r. – zorganizowano szkolenie dla sekretarzy szkół mających pod opieką archiwa zakładowe (zapoznano ich z organizacją, zasobem i udostępnianiem materiałów archiwalnych),
- 26 III 2003 r. – oddział w Pułtusku zorganizował szkolenie dla nauczycieli historii ze szkół podstawowych i średnich z terenu pow. pułtuskiego. W trakcie zajęć zapoznano nauczycieli z zadaniami i działalnością archiwów państwowych oraz dokonano prezentacji materiałów archiwum pod kątem wykorzystania ich do prowadzenia lekcji z historii regionalnej.

3. WSPÓŁPRACA Z LOKALNYMI WŁADZAMI I INSTYTUCJAMI NAUKOWO-KULTURALNYMI

AAN

- 21 I 2003 r. – odbyło się spotkanie z byłymi żołnierzami 9. Kompanii Dywersyjnej AK „Żniwiarz”, w trakcie którego zarejestrowano relację żołnierza kompanii Kazimierza Sheybala,
- 28 III 2003 r. – roboczą wizytę w AAN złożył gen. Ryszard Siewierski, Komendant Stołeczny Policji. W jej trakcie omawiano kwestie związane z planami organizacji wspólnej wystawy poświęconej dziejom Policji Państwowej,
- 16 V 2003 r. – podpisano umowę z przedstawicielami środowiska byłych żołnierzy Obwodu Jędrzejów Okręgu Kielce Armii Krajowej w sprawie przekazania do zasobu AAN akt Okręgu.

AP W GDAŃSKU

- 17 II 2003 r. – w Urzędzie Miejskim w Gdańsku odbyło się posiedzenie z udziałem dyrekcji archiwum gdańskiego oraz prezydenta miasta Gdańska. W czasie spotkania uzgodniono plan długofalowej współpracy pomiędzy miastem a archiwum w zakresie promocji miasta i regionu w Polsce i poza nią poprzez organizowanie wystaw i publikowanie materiałów archiwalnych. Zwrócono uwagę na wielonarodowościowy charakter Gdańska w przeszłości oraz zaplanowano opracowanie projektów wystaw i prezentacji multimedialnych, przeznaczonych dla odbiorców krajowych i zagranicznych. Pierwszym z realizowanych tematów cyklu projektów będzie „Rzeka Wisła w dziejach miasta Gdańska i Powiśla oraz współczesna koncepcja rozwoju tego regionu”.
- 25–31 III 2003 r. – we współpracy z Zespołem Szkół Katolickich w Tczewie zorganizowano wystawę oraz sesję popularnonaukową „Wsie powiatu tczewskiego w świetle archiwaliów od 1305 r.”. Patronat honorowy objął starosta powiatu tczewskiego. Sesja oraz ekspozycja materiałów archiwalnych są kontynuacją rozpoczętej w ubiegłym roku współpracy z Zespołem Szkół Katolickich w Tczewie oraz władzami samorządowymi miasta, której głównym celem jest popularyzacja dziejów tzw. „małej ojczyzny” oraz bezpośrednie zaangażowanie młodzieży szkolnej do prac badawczych związanych z historią regionu. W galerii Tczewskiego Domu Kultury wyeksponowano 62 dokumenty opatrzone historycznym komentarzem. Wraz z artykułami towarzyszącymi sesji, autorstwa historyków i uczniów, zostały one zamieszczone w specjalnie wydanej z tej okazji publikacji.

AP W SIEDLCACH

- 6 V 2003 r. – w archiwum odbyło się posiedzenie Komitetu Redakcyjnego *Słownika Biograficznego Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza*. Będzie to wspólne wydawnictwo Instytutu Historii Akademii Podlaskiej, AP w Siedlcach, Siedleckiego Towarzystwa Naukowego i siedleckiego oddziału Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego. Komitet Redakcyjny tworzą dr Urszula Głowacka-Maksymiuk, dyrektor AP w Siedlcach, prof. dr hab. Piotr Matusak oraz dr Arkadiusz Kołodziejczyk. Zaplanowano wydanie sześciu tomów biografii Podlasian i osób związanych z Podlasiem oraz wschodnim Mazowszem. Rozpoczęto kwerendy archiwalne i prace nad kartoteką nazwisk. Powołano też zespół autorów not biograficznych. Koordynatorami prac nad poszczególnymi tomami słownika zostali pracownicy siedleckiego archiwum: mgr Grzegorz Welik i mgr Artur Rogalski.
- 13 V 2003 r. – w ramach Siedleckich Spotkań Historycznych Wanda Więch-Tchórzewska, st. kustosz w AP Siedlce, wygłosiła prelekcję „Źródła do dziejów miast wschodniego Mazowsza i południowego Podlasia w zasobach archiwów państwowych”. W wystąpieniu omówiła najistotniejsze źródła archiwalne w zasobach: AGAD, AAN, AP m. st. Warszawy, AP w Lublinie, AP w Radomiu i AP w Siedlcach. W spotkaniu uczestniczyli głównie przedstawiciele lokalnych środowisk: Muzeum Regionalnego w Siedlcach, Archiwum Państwowego, Akademii Podlaskiej oraz studenci. Siedleckie Spotkania Historyczne odbywają się cyklicznie od 1995 r. w ramach współpracy Siedleckiego Towarzystwa Naukowego (członkami są pracownicy AP Siedlce), Instytutu Historii Akademii Podlaskiej i Archiwum Państwowego w Siedlcach. Celem organizatorów spotkań jest przybliżenie mieszkańcom miasta, a głównie miłośnikom historii, informacji nt. przeszłości ich miasta i regionu. Na spotkania zapraszani są historycy z różnych środowisk naukowych, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, a także lokalnych placówek naukowych.

AP W SUWAŁKACH

- 29 V 2003 r. – odbyła się promocja drugiego tomu „Rocznika Augustowsko-Suwalskiego”, będącego rezultatem współpracy wydawniczej AP w Suwałkach z Augustowsko-Suwalskim Towarzystwem Naukowym i Muzeum Okręgowym w Suwałkach. W tomie tym opublikowano m.in. dorobek konferencji naukowej ze stycznia 2002 r. na temat powstania styczniowego na Suwalszczyźnie. Promocji towarzyszyła sesja poświęcona tak zwanej „obławie augustowskiej” przeprowadzonej przez jednostki Armii

Czerwonej latem 1945 r. na Suwalszczyźnie. W jednym z wystąpień przedstawione zostały materiały archiwalne ze zbiorów AP w Suwałkach, dotyczące obławy, w tym zachowane spisy kilkuset aresztowanych, których los do dziś nie jest znany.

AP W TORUNIU

- 24 IV 2003 r. – w ramach współpracy ze szkołami dr Witold Szczuczko uczestniczył jako juror w IV Konkursie Wiedzy Historycznej „Toruń – Moje Miasto”. Tematem tegorocznego konkursu zorganizowanego dla klas IV i V przez Zespół Szkół nr 11 w Toruniu, był „Toruń w legendach”.
- IV 2003 r. – w ramach współpracy z Katedrą Bibliotekoznawstwa UMK w Toruniu studenci bibliotekoznawstwa w czasie praktyk studenckich porządkowali i katalogowali zbiory biblioteczne archiwum, wykorzystując w tym celu na miejscu, w Pracowni Naukowej AP, stronę www Biblioteki Głównej UMK (www.bu.uni.torun.pl) oraz znajdujące się na niej katalogi on-line (katalog bibliotek UMK i KARO-Katalog Rozproszonych Bibliotek Polskich).
- archiwum toruńskie współuczestniczyło w organizacji wystawy przygotowanej przez Muzeum Okręgowe w Toruniu pt. „Z dziejów toruńskich pomników Mikołaja Kopernika”, związanej z obchodami 150. rocznicy odsłonięcia w Toruniu pomnika Kopernika.

AP M. ST. WARSZAWY

- 27 I 2003 r. – archiwum i Mazowieckie Towarzystwo Naukowe zorganizowało w siedzibie APW odczyt prof. Benona Dymka pt. „Mazowszanin, profesor Wojciech Bogumił Jastrzębski, wizjoner zjednoczonej i pokojowej Europy z 1831 r”.
- 30 I 2003 r. – kierownik oddziału archiwum w Łowiczu przewodniczył Komisji Konkursu Miasta Łowicza na najlepszą pracę dyplomową w roku akademickim 2001–2002 dotyczącą zagadnień związanych z tym miastem.
- 29 III 2003 r. – archiwum wzięło udział w organizowanym przez ZHP, z okazji 60. rocznicy „Akcji pod Arsenalem”, ogólnopolskim Rajdzie „Arsenal”. Na terenie archiwum zorganizowano wystawę dokumentów i zdjęć Warszawy z okupacji 1939–1944 oraz odtworzono wygląd zakładu fotograficznego z czasów II wojny światowej. Ponad stu uczestników w ramach poznawania elementów szkolenia harcerzy Szarych Szeregów wzięło udział w ćwiczeniu polegającym na podrabianiu niemieckich dokumentów.

- 31 III–30 IV 2003 r. – archiwum wypożyczyło materiały na wystawę w Muzeum Historycznym m. st. Warszawy pt. „*Warszawa jest moja i ja jestem jej*. Janusz Korczak w 125. rocznicę urodzin”.
- 31 III–6 IV 2003 r. – przeprowadzono kwerendę, a następnie wypożyczono materiały na wystawę zorganizowaną przez Komendę Stołecznej Policji pt. „Policja Państwowa”.
- 24 IV–30 XII 2003 r. – oddział w Otwocku współpracował przy organizacji wystawy zatytułowanej „110 lat Otwocka-Uzdrowiska”, udostępniając swoje materiały Muzeum Ziemi Otwockiej.
- 1–8 V 2003 r. – archiwum wypożyczyło materiały na wystawę zorganizowaną przez Biuro Trybunału Konstytucyjnego z okazji święta Konstytucji 3 Maja.
- 17 VI 2003 r. – w oddziale w Pułtuskach odbyło się Walne Zgromadzenie Pułtuskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego z udziałem władz powiatu, miasta Pułtuska oraz przedstawicieli Wyższej Szkoły Humanistycznej im. A. Gieysztora.

4. NABYTKI I DAROWIZNY

AAN

- nabyto akta Instytutu Kultury w Warszawie (851 j.a. z lat 1975–2002, zawierających dokumenty Sekretariatu Naukowego oraz zakładów i pracowni specjalistycznych Instytutu),
- nabyto akta Zarządu Głównego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Afrykańskiej (30 j.a. z lat 1962–1996, obejmujących m.in. stenogramy i protokoły posiedzeń Prezydium Towarzystwa, sprawozdania z działalności, dokumenty Komisji Stypendialnej),
- przyjęto dopływy akt do zespołu Głównego Urzędu Cel w Warszawie (6902 j.a. z lat 1962–2002, zawierających m.in. archiwalia Gabinetu Prezesa, Biura i Departamentu Organizacyjno-Prawnego, Biura i Departamentu Nadzoru Celnego, Departamentu Taryfikacji Celnej),
- przyjęto dopływy akt do zespołu Urzędu Patentowego PRL w Warszawie (2294 j.a. z lat 1958–1984, dotyczące zgłaszanych do Urzędu wynalazków oraz wzorów zdobniczych i użytkowych),
- przejęto akta Przedsiębiorstwa Przemysłu Spirytusowego „Polmos” w Warszawie (220 j.a. obrazujących działalność Przedsiębiorstwa w latach 1973–1991),

- przejęto akta Polskiego Forum Chrześcijańsko-Demokratycznego (75 j.a. z lat 1991–1993) i Stronnictwa Demokracji Polskiej (92 j.a. z lat 1993–1997),
- przyjęto dopływy akt do zespołu Ministerstwa Sprawiedliwości w Warszawie (952 j.a. z lat 1960–1987 obejmujące archiwalia Gabinetu Ministra i Departamentu Organizacyjnego).

AP W GDAŃSKU

- w antykwariacie T. i Z. Bogdanowiczów w Gdańsku została zakupiona kolekcja czarno-białych negatywów fotograficznych na szkłe przedstawiających przedwojenny Gdańsk, Sopot, lotnisko we Wrzeszczu, port w Gdańsku, statki pasażerskie, handlowe i okręty wojenne, (94 j.e.).

AP W TORUNIU

- zakupiono od Ludwika Bąka, kolekcjonera toruńskiego, plan Nowego Miasta Lubawskiego oraz miasta i zamku Golub z 1696 r. (miedzioryt Pufendorfa wg Dahlenberga z 1655 r.),
- archiwum otrzymało dar Zefiryna Jędrzyńskiego, pierwszego redaktora lokalnej gazety „Nowości”, w postaci części jego zbiorów bibliotecznych (w sumie 170 pozycji inwentarzowych), dotyczących historii Polski po 1945 r. (m. in. komplety sprawozdań, uchwał i biuletynów informacyjnych PZPR w Toruniu i w Bydgoszczy), które stanowią będą cenne uzupełnienie zespołu akt Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej w Toruniu, a ponadto zostaną wykorzystane w trakcie opracowywania w/w zespołu archiwalnego.

AP M. ST. WARSZAWY

- archiwum otrzymało w darze „Zbiór Rodziny Dmochowskich” z lat 1778–1998, liczący 28 j.a., 0,50 mb.,
- oddział w Łowiczu otrzymał w darze kopie nagrodzonych prac dyplomowych z dziedziny historii.

5. POPULARYZACJA

AAN

- archiwum zorganizowało osiem prelekcji dotyczących historii i działalności bieżącej AAN: dla studentów Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższej Szkoły Humanistycznej w Pułtusku, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, UMCS-filii w Radomiu, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Szczecińskiego, UMCS-filii w Białej Podlaskiej oraz dla grupy młodzieży ze szkół średnich Lwowa ,
- przygotowano cztery okolicznościowe wystawy w budynku AAN: „Polonia w Australii – organizacja i działalność”, „Akta Armii Krajowej w zasobie Archiwum Akt Nowych”, „Akta organizacji i stowarzyszeń kombatanckich z lat 1922–2003 w zasobie Archiwum Akt Nowych” oraz „Charakter i działalność Komisji Historii Kobiet w Walce o Niepodległość”,
- współpracowano przy organizacji dwóch wystaw w siedzibie AGAD-u („Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej” oraz „Wołyń-Małopolska Wschodnia 1943–1944”).

AP W SIEDLCACH

- „W szlacheckim zaścianku” – to wystawa przygotowana przez Archiwum Państwowe i Muzeum Regionalne w Siedlcach. Pokazano na niej m. in. akta pomocnicze służące do udokumentowania szlachectwa pochodzące z akt rodziny Wierzejskich z Wierzejek. Wystawę otwarto w dniu 8 V 2003 r.
- Wystawę „Rok Łukowskich Jubileuszy” zorganizowały AP w Siedlcach, Muzeum Regionalne w Łukowie i Muzeum Diecezjalne w Siedlcach. Otwarto ją w Łukowie 31 V 2003 r. Okazją do jej przygotowania stały się rocznice: 770-lecia istnienia Łukowa i 600-lecia nadania miastu praw.
- archiwum w ramach popularyzacji własnego zasobu regularnie przygotowuje pokazy archiwalne połączone z prelekcjami dla studentów Instytutu Historii Akademii Podlaskiej piszących prace magisterskie. Studenci zapoznawani są także z archiwalnymi pomocami ewidencyjno-informacyjnymi. W ramach tego cyklu w dniu 26 V 2003 r. odbył się pokaz dokumentów, na którym zaprezentowano 70 j.a. najciekawszych akt reprezentatywnie wybranych z zasobu: akt miast, akt starostw, akt Siedleckiego Gubernialnego Zarządu Żandarmerii, akt stanu cywilnego różnych wyznań, akt hipotecznych i innych.

A P W TORUNIU

- 10–12 IV 2003 r. – archiwum wzięło udział w III. Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki, przygotowując wystawę archiwalną „Znani i nieznani. Ślady osób i rodzin w toruńskich archiwaliach”. Wystawa poświęcona była zarówno pojedynczym osobom, jak i rodzinom, które odcisnęły swój ślad w historii Torunia i okolic. Archiwum zaprezentowało różnorodne w formie archiwalia: fotografie, sztychy, herbarze, pamiątki, genealogie rodzin, akta rodzinne i in., obrazujące życie osób zarówno powszechnie znanych, jak i zapomnianych. Wśród nich znalazły się XVIII i XIX-wieczne sztychy z wizerunkiem Mikołaja Kopernika, archiwalia związane z jego rodziną, a także materiały dotyczące Samuela Thomasa Soemmeringa, sławnego na przełomie XVIII/XIX w. anatoma, twórcy pierwszego telegrafu galwanicznego (elektrycznego) oraz prekursora w dziedzinie optyki. Wystawa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem, szczególnie wśród młodzieży — zwiedziło ją łącznie ponad 870 osób. Została także zaprezentowana w TV Toruń, ponadto ukazał się o niej artykuł w lokalnej gazecie „Nowości”.
- Archiwum przygotowało i przeprowadziło sześć pokazów archiwalnych dla studentów, m.in. historii i archiwistyki UMK (bazy danych, źródła do dziejów prawa), Studium Podyplomowego Archiwistyki (bazy danych), kierunku Stosunki Międzynarodowe (system informacji) oraz z okazji Dni Historyka.
- Udzielono wywiadu dla lokalnej gazety „Nowości” oraz dla radia studenckiego na temat darów osób prywatnych (J. Gardzielewskiej, T. Zakrzewskiego) dla zasobu archiwum.

AP M. ST. WARSZAWY

- W ramach popularyzacji zasobu pracownicy archiwum przygotowali i przeprowadzili:
 - pokazy varsavianów i masovianów dla uczestników delegacji z archiwów Kanady, Holandii i Ukrainy (14 V, 4 VI, 25 VI),
 - lekcje archiwalne dla uczniów szkół średnich z Warszawy, Pułtuska i Grodziska Mazowieckiego połączone z prezentacją wybranych do omawianych tematów materiałów archiwalnych (25 II, 18 III, 10 IV, 15 IV, 30 IV, 6 V, 12 V, 16 V, 14 VI),
 - zajęcia ze studentami Uniwersytetu Warszawskiego, na których przedstawiono akta ilustrujące rozwój form kancelaryjnych w okresie II RP i PRL (16 V),
 - zajęcia ze studentami Uniwersytetu im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, WSPH w Łowiczu, WSH w Pułtusku (8 I, 9 I, 22 I, 26 III, 28 III) połączone z pokazem materiałów archiwalnych i informacją o działalności archiwum.
- 14 VI 2003 r. archiwum uczestniczyło w VII. Pikniku Naukowym Polskiego Radia BIS, wystawiając stoisko prezentujące w ujęciu historycznym zakłócenia harmonii przestrzeni

miejskiej Warszawy. Na stoisku wykorzystano XIX-wieczną i współczesną Panoramę Warszawy oraz mapy, plany, fotografie naziemne i zdjęcia lotnicze prezentujące przykłady obiektów architektonicznych i założeń urbanistycznych burzących historycznie ukształtowaną przestrzeń miasta. Zwiedzający stoisko uczestniczyli w ćwiczeniu - redakcji mapy tematycznej prezentującej miejsca współczesnych zaburzeń harmonii, historycznego kształtu i estetyki przestrzeni Warszawy, wskazując przeszło 60 takich miejsc.

- 27 VI 2003 r. archiwum uczestniczyło w programie Kuriera Warszawskiego o jubileuszu 300-lecia miasta St. Petersburga i materiałach do dziejów Warszawy przechowywanych w Rosyjskim Państwowym Archiwum Historycznym w St. Petersburgu.
- 29–30 III 2003 r. Archiwum Państwowe m. st. Warszawy wzięło udział w V. Turnieju Ambasad, Ministerstw i Urzędów w halowej piłce nożnej zajmując drugie miejsce w II-giej Lidze.

6. NOWOŚCI WYDAWNICZE

Archeion, t. 104, red. D. Nałęcz, Warszawa 2002, ss. 432, ISSN 0066-6041

Tom przynosi m.in. prezentację dorobku archiwistów zagranicznych, np. nowych wskazówek metodycznych (artykuł A. Menne-Haritz) oraz zagadnień dotyczących przygotowania młodych kadr archiwalnych (artykuł Helen Forde). Wiele miejsca poświęcono problematyce informatycznej w zakresie obsługi użytkowników archiwów oraz systematyzacji i przechowywaniu zbiorów w polskich archiwach państwowych. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO API I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Dokumenty Ambasady RP w Moskwie-Kujbyszewie (1941–1943) i Ministerstwa Informacji i Dokumentacji (1939–1945) w zbiorach Instytutu Hoovera w Stanfordzie, oprac. M. Filipiak, Warszawa 2002, ss. 395, ilustr., ISBN 83-86643-44-7

Publikacja jest rezultatem badań autora nad zespołami zawierającymi dokumentację Ambasady RP w Moskwie-Kujbyszewie (1941–43) oraz Ministerstwa Informacji i Dokumentacji (1939–45) przechowywanymi w Instytucie Hoovera w USA, dokąd trafiły po zakończeniu II wojny światowej jako spuścizna po Rządzie Polskim na Uchodźstwie. Zostały tam zdeponowane przez ambasadora J. Ciechanowskiego oraz ministra A. Zawiszę. Autor charakteryzuje szczegółowo zawartość akt Ambasady RP działającej na terenie ZSRR po podpisaniu 30 VII 1941 r. układu polsko-radzieckiego (Sikorski–Majski) i nawiązaniu stosunków dyplomatycznych przez oba kraje. Dokumenty ilustrują wysiłki pracowników

placówki, polegające w szczególności na zapewnianiu ludności polskiej, pozostałej po 17 IX 1939 r. na terenach zajętych przez ZSRR, pomocy żywnościowej i materialnej oraz na organizacji polskiej armii. W podobny sposób autor przedstawia archiwalia Ministerstwa Informacji i Dokumentacji. Praca niezwykle przydatna, zarówno dla badaczy okresu II wojny światowej, jak i dla wszystkich zainteresowanych epoką, tym bardziej, że zmikrofilmowane dokumenty wymienionych instytucji są dostępne w Archiwum Akt Nowych. Publikacja zawiera obszerną bibliografię, indeksy osobowy i geograficzny. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Miscellanea Historico-Archivistica, t. 14, red. nauk. A. Kulecka, M. Osiecka, Warszawa 2002, ss. 264, ISBN 83-89115-09-3, ISSN 0860-1054

Publikacja zawiera materiały konferencji naukowej „Dziedzictwo Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Nauka, oświata i kultura polska XIX-XX wieku”, zorganizowanej przez Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Polskiej Akademii Nauk i Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Materiały te przedstawiono w trzech grupach tematycznych: „W kręgu towarzystw i osobowości naukowych XIX–XX wieku”, „Recepcja idei Towarzystwa”, „Idee, działalność i członkowie Towarzystwa”. Oddzielny charakter ma czwarta część publikacji poświęcona życiu i dorobkowi naukowemu prof. F. Ramotowskiej, wieloletniego redaktora naukowego *Miscellaneów*. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP.

Pochodzenie społeczne, kwalifikacje i przebieg kariery urzędników Komisji Województwa Mazowieckiego w czasach Królestwa Polskiego (do 1830 r.), W. Rostocki, Warszawa 2002, ss. 62, ISBN 83-89115-00-X

Studium z zakresu historii społeczeństwa polskiego I połowy XIX w. Autor na podstawie akt z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych, przeanalizował pochodzenie społeczne, stan majątkowy, kwalifikacje zawodowe oraz przebieg kariery zawodowej wybranej grupy urzędników Komisji Województwa Mazowieckiego w latach 1816–1830. Pracę wzbogacają biogramy osób objętych badaniami. Publikacja przygotowana w koedycji z wydawnictwem DiG. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP.

Siedziby Kiszaków i Radziwiłłów na Białorusi XVI–XVIII w. Opisy z zasobu Archiwum Głównego Akt Dawnych, oprac. J. Zawadzki, Warszawa 2002, ss. 130 + 3 nlb, ISBN 83-89115-06-9

Publikacja źródłowa, opatrzona komentarzem. Zawiera opisy siedzib dwóch spokrewnionych ze sobą rodów magnackich, Kiszków i Radziwiłłów, zaliczanych do elity majątkowej i społecznej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Ich rezydencje: Chochła, Czaśnik, Daniuszewo, Iwia, Krzywicz, Lubcza, Łosk i in. pełniły funkcje rezydencjonalne i administracyjno-gospodarcze, a zamek w Lubczy jest jednym z najstarszych przykładów murowanej, monumentalnej architektury świeckiej na Białorusi. Zamierzeniem autora było przybliżenie czytelnikowi tych budowli, zachowanych dziś już niestety wyłącznie w opisach inwentarzowych, a niegdyś imponujących swoją wielkością, świetnością, wyposażeniem i pełnioną rolą. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

Wołyń-Galicja Wschodnia 1943-1944. Przewodnik po polskich i ukraińskich źródłach archiwalnych, T. 1, oprac. zbiorowe pod red. D. Nałęcz i H. Boriaka, Warszawa-Kijów 2003, ss. 432, ISBN 83-89115-18-2, ISBN 966-8225-01-5, cena 45,00 zł

Przewodnik zawiera informacje o źródłach archiwalnych zgromadzonych w archiwach Polski i Ukrainy dotyczących stosunków polsko-ukraińskich w czasie II wojny światowej, które doprowadziły do krwawych wydarzeń w historii naszych wspólnych dziejów. Tom pierwszy zawiera informację o archiwaliach przechowywanych w archiwach państwowych Polski i Ukrainy, a także w Instytucie Pamięci Narodowej, Centralnym Archiwum Wojskowym, Ossolineum, Ośrodku Karta, Archiwum Instytutu Historii Ruchu Ludowego oraz w Archiwum na Jasnej Górze. PUBLIKACJA ZOSTAŁA PRZEKAZANA PRZEZ WYDZIAŁ WYDAWNICTW NDAP DO AP I ICH ODDZIAŁÓW TERENOWYCH.

7. WIZYTY

AAN

- 31 V–4 VI 2003 r. – liczna grupa pracowników AAN uczestniczyła w zorganizowanym przez warszawski oddział SAP objeździe naukowym po archiwach Republiki Litewskiej. W jego trakcie zapoznano się z historią, organizacją, zasobem i bieżącą działalnością: Litewskiego Państwowego Archiwum Historycznego, Litewskiego Państwowego Nowego Archiwum, Litewskiego Archiwum Specjalnego, Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego, Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk oraz Archiwum Powiatowego w Kownie.

AP W TORUNIU

- 23 V 2003 r. – archiwum odwiedziła grupa 47. archiwistów czeskich (głównie z Pragi), działających w lokalnym Stowarzyszeniu Archiwistów. Goście zapoznali się z historią Archiwum, obejrzeni wybrane najcenniejsze toruńskie archiwalia, pomoce archiwalne, stronę internetową oraz zwiedzili pracownię konserwatorską. Największe zainteresowanie wzbudziły tabliczki woskowe, których toruński zbiór należy do największych w Europie. Ponadto obejrzano specjalnie przygotowany pokaz archiwaliów dotyczących historii Czech oraz powiązań między Toruniem a Czechami (dokumenty, zbiory kartograficzne).
- 29 V 2003 r. – w archiwum toruńskim miała miejsce wizyta Szewacha Weissa, ambasadora Izraela w Polsce. Dla gościa przygotowano pokaz wybranych judaików z zasobu Archiwum, w tym szczątkowo zachowanych akt Żydowskiej Gminy Wyznaniowej w Toruniu.

J. Bławat (AP Gdańsk, A. G. Dąbrowski (AAN), B. Herdzin i K. Kopiński (AP Toruń), R. Magryś (AP Lublin), T. Radziwonowicz (AP Suwałki), A. Rogalski i G. Welik (AP Siedlce), D. Skorwider (AP m. st. Warszawy), Wydział Wydawnictw NDAP

IV. SPRAWY KADROWE

1. NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, zatrudniła dwóch doradców:

1. mgr. Kazimierza Schmidta (z dniem 20 stycznia 2003 r.). Do jego zadań należy m.in. prowadzenie doradztwa w zakresie spraw związanych z przechowywaniem dokumentów elektronicznych i digitalizacji zasobu archiwów. Pan K. Schmidt, absolwent Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego oraz studiów podyplomowych w zakresie bibliotek naukowych (Wydział Historyczny UW), ostatnio pracował w TVP S.A. na stanowisku dyrektora Ośrodka Dokumentacji i Zbiorów Programowych;
2. dr. Zbigniewa Pustułę (z dniem 1 kwietnia 2003 r.). Do jego zadań należy m.in. prowadzenie doradztwa w zakresie działalności w dziedzinie przechowywania dokumentacji osobowej i placowej pracodawców o czasowym okresie przechowywania, przejmowanej przez archiwa państwowe. Pan Z. Pustuła, doktor nauk humanistycznych w zakresie historii (Instytut Historii PAN), w latach 1984–1998 pracował w Wydziale Organizacji i Udostępniania NDAP na stanowisku głównego specjalisty do spraw nadzoru nad narastającym zasobem archiwalnym.

Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych zatrudnił:

1. mgr Annę Demko (z dniem 20 stycznia 2003 r.) na stanowisku głównego specjalisty w Wydziale Wydawnictw NDAP. Do jej zadań należy redakcja merytoryczna czasopisma „Archeion” oraz druków zwartych i periodyków;
2. dr Aleksandrę Czapelską (z dniem 10 lutego 2003 r.) na stanowisku adiunkta w Zakładzie Naukowym Archiwistyki NDAP. Do jej zadań należy opracowywanie specjalistycznych informacji i ekspertyz z zakresu archiwistyki polskiej i zagranicznej;
3. mgr Jolantę Walewską (z dniem 9 czerwca 2003 r.) na stanowisku podreferendarza w Wydziale Wydawnictw NDAP. Do jej zadań należy dystrybucja, marketing i promocja publikacji wydawanych przez NDAP;
4. mgr. Rolanda Banducha (z dniem 22 kwietnia 2003 r.) na stanowisku głównego specjalisty w utworzonej w Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej NDAP – Sekcji Przechowalnictwa Dokumentacji Osobowo-Płacowej. Pan R. Banduch pracował ostatnio na stanowisku zastępcy dyrektora Archiwum Państwowego w Katowicach;

5. mgr inż. Wiesławę Majak (z dniem 1 maja 2003 r.) na stanowisku specjalisty, w wyniku otwartego naboru na to stanowisko. Pani W. Majak została zatrudniona w utworzonej w Centralnym Ośrodku Informacji Archiwalnej NDAP – Sekcji Przechowalnictwa Dokumentacji Osobowo-Płacowej.

R. Banduch i W. Majak zajmują się sprawami związanymi z dokumentacją o czasowym okresie przechowywania, przejmowaną od likwidowanych pracodawców i przechowawców.

Dyrektor Generalny Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych powierzył

dr Ewie Rosowskiej-Jakubczyk (z dniem 12 maja 2003 r.) koordynację działań NDAP związanych z problemami integracji europejskiej. Pani E. Rosowska-Jakubczyk dotychczas pracowała w Zakładzie Naukowym Archiwistyki NDAP na stanowisku głównego specjalisty.

2. ARCHIWA PAŃSTWOWE

ADM

Doc. dr hab. Daria Nałęcz, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych powołała mgr Ewę Podgórską (z dniem 1 maja 2003 r.) na stanowisko dyrektora Archiwum Dokumentacji Mechanicznej. Mgr E. Podgórska, absolwentka Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Studium Podyplomowego Archiwistyki UW, w latach 1972–1987 pracowała w ADM, ostatnio na stanowisku kustosa.

Mgr Krzysztof Patek objął natomiast obowiązki dyrektora, utworzonego w ADM, Centrum Reprografii i Digitalizacji.

AP W BIAŁYMSTOKU

Decyzją Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 18 lutego 2003 r. mgr Ariusz Małek, asystent w Archiwum Państwowym w Białymstoku, otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych.

AP WE WROCŁAWIU

Decyzją Rady Naukowej Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 29 stycznia 2003 r. mgr Janusz Gołaszewski, kierownik oddziału II Archiwum Państwowego we Wrocławiu, otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii.

Izabella Prusinowska